

Univerzita Karlova v Praze

Fakulta humanitních studií

Bakalářská práce

Hledání straceného ráje

Autor: Božena Honzírková

Vedoucí práce: Mgr. Martin Heřmanský

Praha, 2009

Prohlašuji, že jsem práci vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a souhlasím s jejím eventuálním zveřejněním v tištěné nebo elektronické podobě.

V Praze dne 19.2.2009

.....

podpis

Chtěla bych tímto poděkovat především vedoucímu své práce Mgr. Martinovi Heřmanskému za velké množství času, který mi věnoval, za jeho návrhy, rady a podnětnou kritiku. Dále děkuji své sestře a všem přátelům za pomoc při korektuře tohoto textu.

Obsah

Úvod

1. **Lidé a komunity**
  2. **Struktura a comunitas**
  3. **Metodologie a reflexe výzkumu**
    - 3.1 Použité techniky sběru dat a vstup do terénu
    - 3.2 Popis prostředí obce Hrochovce a stručná charakteristika jejich obyvatel
    - 3.3 Analýza dat z terénu
  4. **Podoba ideologické komunity v očích jejích zakladatelů**
  5. **Spontánní komunita na hospodářství Zárub**
    - 5.1 Stručná charakteristika obyvatel Zárubu
    - 5.2 Běžný den
    - 5.3 Vztahy v rámci comunitas a s příslušníky starší generace
    - 5.4 Ekonomické fungování gazdovství Zárub
    - 5.5 Zvyky a obřady Zárubčanů
  6. **Normativní komunita v okolí obce Hrochovce**
    - 6.1 Stručná charakteristika členů společenství
    - 6.2 Společenstvo harmonického života-organizace novousedlíků
    - 6.3 Ekonomické fungování komunity novousedlíků
    - 6.4 Vztahy
    - 6.5 Kulturní akce a oslavy svátků
    - 6.6 Škola a vzdělávání
- Závěr
- Bibliografie
- Příloha 1. Stručná charakteristika některých informá
- Příloha 2. Povinnosti Zárubčana

Úvod

Prvotním stimulem, vedoucím mě do prostředí, ve kterém jsem se rozhodla realizovat svůj výzkum, tedy do obce Hrochovce na Středním Slovensku mezi členy eko komunity, sformované na lazech v jejím okolí, byla zvědavost a touha na vlastní oči vidět zhmotnění snu, který byl před několika lety i tím mým.

Nacházíme se v období, kdy pod vlivem industrializace, urbanizace a mnoha dalších faktorů, příznačných pro nástup moderní doby, můžeme současně zaznamenat rozpad tradičních struktur. Rodina přestává být pramenem jistoty a bezpečí, kterým byla po celá stáletí¹ a jedinci se, ve snaze najít si své vlastní místo ve světě, uchylují k životu v komunitách.

V době, kdy jsem se o fungování sledované komunity dozvěděla, jsem už na vizi života v lůně přírody za dokonalé ekonomické sebestačnosti bez jakýchkoli náznaků působení civilizace, hleděla spíše skepticky. „Podivíni v lese“, pátrající po svém „ráji“, ve mně vzbuzovali pochybnosti, zároveň však i jakýsi úžas, pod vlivem kterého jsem se najednou, nevědic jak, octla na cestě za nimi.

Později na místě, hned první večer, mě k výběru konkrétního tématu nasměroval neformální rozhovor s jedním z informátorů - Milanem.² Naznačil mi, do jaké míry se mohou lišit vnitřní představy od žité skutečnosti a proč, podle jeho názoru, nemůže nikdy dojít k jejich naplnění ve formě o jaké „hledající“ snili.

Tato konverzace ve mě odstartovala dlouhý sled úvah, na konci kterého, kromě mnoha otazníků, figurovalo pevné odhodlání přiblížit se na základě tohoto výzkumu k poznání procesu, jakým prošly představy zakladatelů této konkrétní komunity.

Cílem mého výzkumu bylo tedy zjistit, jakým způsobem funguje zmíněná komunita a jak se její dnešní podoba liší od představ, které měli o jejím fungování její zakladatelé. Jinými slovy jestli ten „hledaný ráj“, kterým členové společenství rozumí ideu návratu ke způsobu života slovanských předků, realizovanou v prostředí izolovaném od okolního světa, ve skutečnosti je anebo není ztracený.

---

¹ Dülmen, 2006

² Tuto konverzaci, nebo spíš monolog, přiblížím čtenáři později.

1. Lidé a komunity

Proč jedinci inklinují k životu v komunitách

Na termín „komunita“ je možno nahlížet z různých uhlů. Neexistuje tady jednotná všeobsažná definice zahrnující všechny jeho aspekty. To, že pro každého má pojem komunita nepatrně odlišný význam, je způsobeno skutečností, že každý z pohledů si zakládá na rozdílném klíčovém rysu.

Jedna z definic vyzvedává existenci blízkého pouta mezi členy. *Komunita je „uskupení lidí, kteří žijí ve vzájemné blízkosti a spojují je společné zájmy a vzájemná pomoc.“*³ Důraz se klade na vazby, které vznikají na základě společných zálib a bývají udržovány sounáležitostí a ochotou ke vzájemné pomoci. Členové pospolitosti mají podobný náhled na život přinejmenším v jedné z oblastí a tato skutečnost z nich dělá skupinu.

Druhá definice klade důraz především na blízkost fyzickou. Vědomí příslušnosti ke společenství se tu neustále utužuje v každodenních interakcích s ostatními členy. Nutnost řešit stejné běžné problémy, vyplývající z obývání společné oblasti, je tvůrcem sociálních vazeb mezi jedinci. *Komunitu tvoří „ lidé, kteří žijí v geograficky ohraničené oblasti, kteří jsou zapojeni v sociálních vztazích a mají jednu nebo více citových vazeb vzájemně mezi sebou a místem, kde žijí“.*⁴

Další vysvětlení termínu komunita si zakládá především na emotivní stránce. Jedince pojí pevné citové vazby a na fungování společenství mají osobní zájem, jelikož ho vnímají jako formu vztahů, které zdárněji zabezpečují uspokojování jejích potřeb. *Komunita je pocit sounáležitosti jejích členu, zájem členu jeden o druhého a o celou skupinu a společná víra, že potřeby členu komunity budou naplněny skrze jejich pospolitost.*⁵

Ve své práci budu pojem komunita nahlížet jako jakousi směs výše uvedených definic. Považuji ji za specifickou formu vztahů, odehrávajících se mezi jedinci, kteří nejsou spjati

---

³ Komunita : Použití pojmu komunita v angloamerickém prostředí. In *Partnerství, komunita, filantropie, participace : Vstupní texty k třídním seminářům programu*. Praha : Nadace Open Society Fund 2001, s. 23. (kurziva v originálu)

⁴ Komunita : Použití pojmu komunita v angloamerickém prostředí. In *Partnerství, komunita, filantropie, participace : Vstupní texty k třídním seminářům programu*. Praha : Nadace Open Society Fund 2001, s. 23.(kurziva v originálu)

⁵ Komunita : Použití pojmu komunita v angloamerickém prostředí. In *Partnerství, komunita, filantropie, participace : Vstupní texty k třídním seminářům programu*. Praha : Nadace Open Society Fund 2001, s. 24.(kurziva v originálu)

příbuzenskými vazbami, v určité pevně ohraničené oblasti. Míra „propustnosti“ hranice pro příchod nových členů pro mne přitom nesehrává klíčovou roli. Důraz kladu především na soužití a tedy fyzickou blízkost jedinců. Jsem si vědoma skutečnosti, že můj pohled na komunitu jako takovou prošel v průběhu výzkumu jistou transformací. Z ideální formy soužití jedinců, která je, v případě, že se jedná o zdravě fungující společenství, podporuje a podněcuje k dosahování cílů, se můj pohled posunul k vnímání i jistých negativních rysů.

Momentálně považuji komunitu za formu vztahů, která sice poskytuje jedinci zázemí, potřebné k prosazení vlastních ambicí, zároveň ho však těchto ambicí do jisté míry zbavuje. Vycházím v této souvislosti z přesvědčení, že i jakkoliv neideologické společenství jedinců profiluje svým způsobem smýšlení svých členů, čímž se z ambicí konkrétní osoby stává zájem skupiny. Domnívám se, že tahle skutečnost nemusí sloužit jedincům vždy jenom k jejich vlastnímu prospěchu.

J.W.Gardner ⁶ mluví o deseti charakteristikách, příznačných pro zdravě fungující komunitu:

1. komunita je různorodou jednotou
2. má společný základ sdílených hodnot
3. vyznačuje se vzájemnou péčí, důvěrou a týmovou prací
4. má rozvinutou efektivní vnitřní komunikaci
5. ulehčuje lidem účast na veřejných věcech
6. vytváří si vlastní identitu, záměry
7. vytváří si vnitřní i venkovní vazby
8. vychovává a je schopná odevzdávat hodnoty i formy další generaci
9. je otevřená do budoucnosti
10. má vyvážené institucionální uspořádání

Navzdory skutečnosti, že žijí v rámci těsného společenství, neměli by jeho členové usilovat o homogenost. Otevření se vůči odlišným názorům v rámci skupiny i mimo ní příznivě ovlivňuje schopnost přizpůsobit se dění v okolním světě a zabraňuje skupině upadnout do izolace. Na druhé straně je však společný náhled na zásadní skutečnosti do jisté

---

⁶ GARDNER, John W., 1991: *Budování komunity*. Alena Faltýsková. 1. vyd. Praha : Nadace VIA, s.19-21

míry nevyhnutelný⁷. Členové by se měli ve své různosti vzájemně respektovat a poskytovat si patřičné zázemí, pomoc a možnost svobodně se vyjádřit. Vědomí, že jedinci nikdo a nic nebrání prezentovat vlastní názor, je klíčové. Buduje u něj totiž pocit aktivní participace na společných věcech a dělá jej „spolustrůjcem“ osudu skupiny. Kolektivní identita je v rámci společenství posilňována i skrze účasti na obřadech a příležitostných oslavách, jejichž průběh si každá skupina určuje sama. Navzdory skutečnosti, že jistá hranice oddělující komunitu od okolního prostředí je nutností. V opačném případě by si její členové nebyli vědomi příslušnosti k ní. Oddělení by však nemělo vést k úplné izolaci. Kontakty s okolním světem by měly tvořit samozřejmou součást života společenství. Zdravě fungující komunita dokáže vštěpit společně sdílené hodnoty a tradice k uchovávaní i mladší generaci. Prosazované ideály a cíle, které jsou jasné každému z členů, se neztrácí, leč stávají se součástí hodnotového žebříčku jejich následovníků.

Žádná ze společností by neměla šanci na přežití v případě, že by se neopírala o určité, obecně sdílené hodnoty. Ty se, už z hlediska svého vzniku, zásadně liší od norem- nemohou být uzákoněné od někud „zhora“, jedinci si je vytváří sami při vzájemných interakcích v prostředí, ve kterém žijí.

Po celá století v historii tvořila základnu takových hodnot, pramen, ze kterého dítě čerpalo povědomí o „tom, co je a co není správné“ jako i pocit jistoty a vlastního místa v společnosti, rodina. Dnes tomu v mnoha případech není jinak. Navzdory tomu však můžeme ve značné míře zaznamenat rozklad nebo přinejmenším oslabení tradičních struktur. Příčiny alarmující ztráty vlivu rodiny na jedince v současnosti připisují různí autoři více méně podobným jevům. Mluví se o destruktivním působení urbanizace, industrializace, o rozvoji mobility, nátlaku medií a pod.⁸

S největší pravděpodobností se tady jedná o kombinaci vlivů těchto jevů, přičemž výsledné působení na jednotlivce můžeme pozorovat ve více oblastech. Jednou z nich je, v současnosti tak častá, absence pocitu jistoty, vědomí vlastního místa ve světě. Gardner se o této skutečnosti vyjadřuje : „Dnes jsme svědky oslabování a zániku komunit, které byly kdysi udržovány společnými závazky, ideály a stejnou vírou. Vidíme, jak pocit identity a sounáležitosti mizí, nemáme možnost prokázat svoji loajalitu, necítíme, že nás druzí

---

⁷ Skupina funguje na základě určitého řádu, se kterým se všichni ztotožňují a který ji udržuje pohromadě

⁸ VAN DÜLMEN, Richard, 2006: *Kultura a každodenní život v raném novověku*. Martin Nodl. Praha : Argo, 358 s. Každodenní život. ISBN 80-7203-812-5.

potřebují a že my jim můžeme pomoci. Důsledkem je rostoucí pocit odcizení, nemohoucnosti a ztráty společně sdílených hodnot.“⁹

V přirozené snaze najít své místo, stát se součástí něčeho většího než jsou oni sami, se lidé uchylují k životu v komunitách. Ty jsou jim v mnoha případech schopny poskytnout větší míru chybějícího pocitu blízkosti a zintenzivnit jejich vztahy s okolím. Ve zdravě fungující komunitě navíc dostávají možnost aktivně se podílet na směřování sebe i svého okolí a budovat si svůj svět v souladu s představou, jaký by podle nich být měl. Společně sdílené ambice se podporou skupiny umocňují, což jedince podněcuje k činům a dává mu následně pocit vlastní potřebnosti. Participování na společném díle, jakožto i každodenní práce na obstarávání statků sloužících k uspokojování běžných potřeb zanechává výrazné stopy na charakteru mezilidských vztahů. Vytváří velkou míru solidarity příznačnou pro takovou „my formu“ vztahů. Slovy M. Bubera: „Komunita je především formou vztahu mezi celistvými a konkrétními lidmi, mezi „Já“ a „Ty“. Tento vztah se neustále „děje“, je něčím, co vzniká z bezprostřední vzájemnosti, kdy každý člověk plně zakouší bytí toho druhého.“¹⁰

Naproti tomuto „dávání“ stojí celkem logicky i intenzivnější míra „braní“. Jedinec se v komunitě rozdává druhým, těm, se kterými sdílí. Jak se o tom vyjádřil jeden z informátorů Maroš: „Život v komunitě mi dával sociálny kontakt a bral energiu. Lebo čím viac ľudí, tým viac intenzity. Aj prijímanie aj dávanie sú tam omnoho väčšie. Ak sa žerieš s jedným človekom, keď s ním žiješ, tak tým viac sa žerieš keď žiješ s piatimi. Je to energeticky náročnejšie, ale mne to vždy vyhovovalo viac.“¹¹

---

⁹GARDNER, John W., 1991: *Budování komunity*. Alena Faltýsková. 1. vyd. Praha : Nadace VIA, s.8

¹⁰BUBER, Martin, 2005: *Já a ty*. Michal Plzák. 3. vyd. Praha : Kalich, 164 s. Kairos; sv. 2. ISBN 80-7017-020-4.

¹¹ terénní poznámky, 15.září 2008, Maroš je 42 letý muž, který mi v rozhovoru zprostředkoval pohled starší generace. Na Zárub přijel před 10 lety společně s manželkou a ročnou dcerou. V současnosti žije v domě asi 20 minut cesty od Zárubu a aktivně se zapojuje do života komunity. Viz. příloha

2. Struktura a comunitas

O skutečnosti, že jedinci, přinejmenším v období přechodu určitou životní fází, jaksi přirozeně inklinují k životu v komunitách, že kromě zařazení do společnosti pevně spjaté strukturálně uspořádanými vztahy, vyhledávají čas od času i takovou, relativně odlišnou, formu spoluzití, jsem se již zmiňovala v předchozí kapitole. V této kapitole se zase pokusím obě formy- strukturu i comunitas- stručně vymežit a objasnit následně čtenáři, kde konkrétně jsem na ně narazila v průběhu svého výzkumu.

Podle A. Van Gennepa každá změna místa, stavu, postavení ve společnosti, či věku jedince se zákonitě skládá ze schématu, tvořeného třemi po sobě nastupujícími fázemi. Odloučení, kterým se jedinec zřiká dosavadního místa ve společenských strukturách. Následně pomezí- období liminarity, kdy přestávají platit zákonitosti determinující jeho život v předcházejícím i následujícím období a nakonec přijetí. Tím se opětovně dostává do relativně stálého stavu ovládaného zákonitostmi struktury.¹²

„V *rites de passage*¹³ jsou lidé uvolněni ze struktury do *communitas*, aby se zpět do struktury vrátili obrození zážitkem *communitas*“.¹⁴ Na *comunitas* je možno v jistém smyslu nahlížet jako na plod liminární fáze- fáze pomezí, kdy se jedinec, uvolněný z norem platných pro členy většinové společnosti, stává součástí společenství sobě rovných.

Turner, chápající společnost jako neustávající dialektický proces střídání fází struktury a *comunitas*, poukazuje na očistnou funkci *comunitas*, charakterizujíc ji jako „rezervoár psychické energie.“¹⁵ Zdá se, že existuje přirozená lidská potřeba zúčastnit se obou forem. Tendence k participování na životě *comunitas* jsou však prokazatelně výraznější v obdobích velkých dějinných proměn a sociálních nebo hospodářských transformací, kdy se rozhojňují řady marginálních skupin obyvatelstva, t.j. osob, jejichž způsob začlenění se do sociální reality není z nějakého důvodu naplněný a jsou tedy daným společenským kontextem odmítány. Pocity vykořenění, neztotožňování se s normami většinové společnosti vedou

---

¹² VAN GENNEP, Arnold, 1991: *Přechodové rituály : Systematické studium rituálů*. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 201 s. ISBN 80-7106-178-6.

¹³ kurziva v originálu

¹⁴ TURNER, Victor, 2004: *Průběh rituálu*. Lucie Kučerová. 1. vyd. Brno : Computer press, 194 s. ISBN 80-722-6900-3,s.125

¹⁵ TURNER, Victor, 2004, in BUDIL, Ivan, 2001: *Za obzor Západu : Proměny antropologického myšlení od Isidora ze Sevilly po Franze Boase*. Ondřej Svátek. 1. vyd. Praha : Triton, 763 s. ISBN 80-7254-163-3, s 48

k zakládání alternativních komunit. „ Tam, kde je marginalita institucionalizována a prostřednictvím rituálu kontrolované souhry se sociální strukturou podřízená jejím zájmem, vzniká liminarita.“¹⁶

Model lidských vztahů, charakteristický pro liminární období, představuje společnost jako relativně nediferencované, více či méně nestrukturované společenství vzájemně si rovných jedinců, což je v přímém protikladu k hierarchickému systému politických, hospodářských a právních rolí, který je platný v rámci většinové společnosti. Je složité přesně vymezit tuto etapu, ačkoli sama o sobě nemá strukturu a postihnout ji lze jen poukazem na odlišnosti proti normám většinové společnosti. Existuje však několik ukazatelů, kterými se obvykle vyznačuje.

Jedinci, tvořící členskou základnu *comunitas*, se nachází v „ mezi- postavení“. Tato fáze není, narozdíl od umístění v rámci struktury, stavem, nýbrž přechodem mezi stavy, což ji vylučuje z obvyklé sítě klasifikací a platných norem. Je tedy nutně nečím nejasným, částí většího celku, který je tvořen strukturálně diferencovanou společností.¹⁷

Jedinci v rámci *comunitas* bývají absolutním způsobem sjednoceni a vzájemně si rovní. Mizí rozdíly v jejich dosavadním postavení a oni se ocitají na stejné úrovni. Jsou takzvanou „*tabula rasa*“ připravenou, aby na ni byly vepsané normy společenství, jehož členy se mají po přechodu stát. Bývají považováni ve všech směrech za stejné, přičemž absence rozdílů v postaveních vytváří často mezi nimi silná přátelská a rovnostářská pouta odlišná od těch běžně navazovaných v rámci struktury. „Na liminárních jevech je zajímavé to, jak mísí poníženost s posvátností a stejnorodost s kamarádstvím.“¹⁸

V protikladu k síti pojmenování a názvů, která je ve většinové společnosti značně rozvinutá, se liminární fáze vyznačuje velkou mírou anonymity. Analogická je situace ohledně vlastnictví majetku, který mezi členy *comunitas*, postavených na stejnou úroveň, přestává sehrávat roli kritéria sociální stratifikace. Ti se ho buďto úplně zbavují, nebo mu nepřikládají význam.

Členové *comunitas* zachovávají poslušnost a podřízenost vzhledem k autoritě starších, která představuje autoritu celého společenství. Toto je obzvláště klíčovým momentem,

---

¹⁶ BUDIL, Ivan, 2001: *Za obzor Západu : Proměny antropologického myšlení od Isidora ze Sevilly po Franze Boase*. Ondřej Svátek. 1. vyd. Praha : Triton, 763 s. ISBN 80-7254-163-3,s.48

¹⁷ TURNER, Victor, 2004: *Průběh rituálu*. Lucie Kučerová. 1. vyd. Brno : Computer press, 194 s. ISBN 80-722-6900-3,s.96

¹⁸ *tamtéž*

jelikož zakoušení strukturální podřízenosti ovlivňuje následně pozitivně jejich chování v rámci struktury. „Něco z posvátnosti přechodného postavení a absence formy přechází na osoby zastávající vyšší postavení nebo úřady a mírní jejich pýchu.“¹⁹

Navzdory tomu, že síly, působící v liminárním období a formující jedince požadovaným způsobem, jsou vyvolávány představiteli společenství, bývají vnímány jako výsledek působení nadlidských sil. Členové *comunitas* se obvykle chrání před zásahy do svého zaběhnutého způsobu života a uzavírají se před lidmi mimo společenství. Jde tady v zásadě o přechodný vztah daných konkrétních celistvých jedinců, nerozčleněných do sociálních statusů a rolí, nýbrž stojících vůči sobě spíš ve smyslu vztahu Já-Ty.²⁰ Jednou ze základních vlastností této „my“ formy vztahů je však její ukotvenost v liminární fázi a s tím spjatá přechodnost. Právě spontánní charakter *comunitas*, složitě udržovaný ve srovnání s politicko právními zákonitostmi, platnými v rámci struktury, je tím, co ji odsuzuje k brzkému zániku. *Comunitas* se totiž musí, kromě jiného, vypořádat s mobilizací zdrojů, což v sobě zákonitě obnáší nutnost mobilizovat lidi, organizovat prostředky a cíleně odkládat uspokojování potřeb. Tato skutečnost v sobě nese předpoklad nastolení strukturálních vztahů mezi jedinci- jejich rozdělení na ty, co přemýšlí a ty druhé, kteří reagují na podněty. „Systém jehož účelem je vytváření a rozdělování zdrojů v sobě obsahuje zárodky strukturálního rozčlenění a hierarchie.“²¹

Vzhledem k tomu je, podle Turnera²², nutné rozlišovat tzv. spontánní *comunitas*- t.j. společenství rovných, nacházející se v liminární fázi v přechodném období před nastolením strukturálních vztahů, normativní *comunitas*- formu vztahů, do které se spontánní *comunitas* přeskupila a ve které byly, z objektivních příčin mezi jedinci, nastoleny strukturální vztahy a ideologickou *comunitas*- tou se označují představy s jakými dochází k vytváření utopických modelů společnosti. Jde o vnitřní formu prožitku spontánní *comunitas*, snažící se popsat, za jakých podmínek by se taková *comunitas* mohla rozvinout v trvalou formu. Tedy normativní a ideologická *comunitas* tvoří společně součást struktury.

---

¹⁹ TURNER, Victor, 2004: *Průběh rituálu*. Lucie Kučerová. 1. vyd. Brno : Computer press, 194 s. ISBN 80-722-6900-3.

²⁰ TURNER, Victor, 2004: *Průběh rituálu*. Lucie Kučerová. 1. vyd. Brno : Computer press, 194 s. ISBN 80-722-6900-3 in BUDIL, Ivan, 2001: *Za obzor Západu : Proměny antropologického myšlení od Isidora ze Sevilly po Franze Boase*. Ondřej Svátek. 1. vyd. Praha : Triton, 763 s. ISBN 80-7254-163-3, 197

²¹ tamtéž

²² tamtéž

Domnívám se, že komunita²³, žijící v obci Hrochovce je jedním z příkladů takéto proměny spontánní *comunitas* v *comunitas* normativní. Důvod své domněnky se čtenáři pokusím objasnit v následujících kapitolách.

---

²³ výraz užívám ve smyslu normativní *comunitas*, zatímco pod označením *comunitas* chápu *comunitas* spontánní

3. Metodologie a reflexe výzkumu

3.1. Použité techniky sběru dat a vstup do terénu

Cílem této kapitoly je primárně popis aplikovaných výzkumných metod a prostředí výzkumu. Domnívám se však, že pro objasnění toho, proč jsem dané techniky zvolila a jak jsem v bádání postupovala je nevyhnutné taky stručně seznámit čtenáře s mým vstupem do terénu a podmínkami v jakých jsem se následně ocitla.²⁴ Usuzuji tak v souvislosti s faktem, že některé z původně zamýšlených způsobů získávání informací, které se mi předtím, v bezpečí domova, jevily těmi nejpřínosnějšími, se později v terénu ukázaly být nepoužitelné, či v lepším případě nedostatečné.

Idea, zaměřit se ve své bakalářské práci právě na tuhle komunitu, u mne nevznikla nijak náhodně. Předcházely jí útržkovité informace mých známých o podivínech v lese v blízkosti obce Hrochovce, kteří žijí v chalupě bez elektřiny a hlásají návrat do pravěku. Tato prezentace komunity ve mně vyvolala badatelské nadšení a zvědavost.

Od samotného zahájení cesty mě po dobu pěti týdnů odrazoval fakt, že jsem nenašla nikoho, kdo by byl ochotný mě na ní doprovázet. Byla jsem tedy vržená do boje s vlastními představami o tom, co mě asi v terénu čeká, které místy zacházely až do nesmyslných extrémů.

Klíčovým zlomem, který zpochybnil mé vize a posunul mě od představ k plánování, bylo náhodné objevení webové stránky společenstva v internetovém prohlížeči²⁵ Po prvotním údivu nad skutečností, že „ podivíni bez elektřiny“ mají přístup k internetu, jsem si, na základě takto zprostředkovaných informací, vytvořila přibližnou, jak jsem později zjistila však velmi chabou, představu o reálném fungování společenství. Zároveň mi stránka poskytla možnost vytvořit si jakési první obecné schéma otázek, které jsem plánovala využít při rozhovorech. Byla jsem si přitom plně vědoma skutečnosti, že celý můj předběžný seznam okruhů bude nutno následně kompletně přetransformovat na základě zkušeností v terénu. Domnívala jsem se však, že po tom co seznam po několika dnech zúčastněného pozorování pozměním tak, aby směřoval k vytyčenému tématu, které jsem stále neměla ujasněné, jelikož jsem netušila na co v terénu narazím, ho v nezměněné podobě budu moci využít při rozhovorech se všemi informátory. Tato představa se později ukázala jako nerealizovatelná.

---

²⁴ Důležitost tohoto kroku jsem si uvědomila při četbě knihy Kateřiny Nedbálkové (2006) o ženských věznicích, která pro mě představovala inspiraci při spracování této části

²⁵ Kvůli anonymizaci prostředí adresu stránky neuvádím

Prvním krokem k zahájení samotné cesty byla série třídních neúspěšných telefonátů na telefonní číslo uvedené na stránce. Až když jsem se, již pomalu ve stavu rezignace, rozhodla odeslat alespoň sms zprávu, dočkala jsem se jednoslovné odpovědi: „Přijed’.“

Cestu vlakem jsem strávila dalšími úvahami o nejpříhodnějších metodách postupu. Uvědomovala jsem si nezbytnost oprostít se od předběžných hypotéz a usilovat o objektivitu a nedělat unáhlené soudy. K této snaze jsem byla inspirována Dismanovým tvrzením : „Cílem kvalitativního výzkumu je vytváření nových hypotéz, nového porozumění, vytváření teorie.“²⁶

K hospodářství Zárub, ve kterém jsem, jak jsem se dověděla z webové stránky, měla následující tři týdny pobývat, vedla lesní cesta po hřebenu asi hodinu od konečné stanice autobusu MHD. Po jejím víceméne intuitivním absolvování podle nákresu z webových stránek jsem na konci uprostřed lesa spatřila čtyř metrovou dřevěnou konstrukci s nápisem „Zárub“. Ta tvořila jakousi hranici, za kterou se otevírala scenerie do údolí, ve kterém jsem, kromě čtyř volně se pasoucích koní, zaznamenala už jen dvě proti sobě stojící budovy.

Ze šesti stálých členů, kteří se v průběhu mého výzkumu na Zárubě zdržovali, byli v době mého příchodu v domě přítomní ještě Petra, menší dvaatřicetiletá žena, která mi odepsala na sms zprávu a která se později i stala mou klíčovou informátorkou a Rumiana, v té době imobilní po zloměnině kotníku. Petra se na Zárub, kde žije momentálně téměř dva roky, přestěhovala po traumatickém rozvodu, kdy, jak říká, „potřebovala zasa nájsť samú seba.“²⁷ V období mého výzkumu stála před rozhodnutím, jestli přijmout nabídku a zůstat na Zárubě závazně na pět let v pozici správkyňe a jak sama říkala „, robit’ im tu mamu.“²⁸

Hned úvodní hodina, strávená v kuchyni, která sloužila zároveň jako centrální místnost pro setkávání obyvatelů domu, mě přesvědčila, že cesta k těmto lidem, poté co jsem je obeznámila se svým výzkumným záměrem, nebude vůbec jednoduchá. Zezačátku přívětivý postoj Petry a Rumiany se změnil v nedůvěřivé mlčení, které následovalo ubezpečením, že „, si o tom pohovoríme večer, až budeme všeci.“²⁹

Další čtyři obyvatelé byli mladí lidé ve věku 19- 27 let, dva z nich účastníci Evropské dobrovolnické služby původem z Bulharska. Zaujalo mě jejich oblečení, sestávající se z neuvěřitelných kombinací vzorů a barev, přesně odpovídající mým prvotním představám o „, podivínech žijících v

---

²⁶ DISMAN, Miroslav, 2008: *Jak se vyrábí sociologická znalost : Příručka pro uživatele*. 3. dopl. vyd. Praha : Karolinum, 371 s. ISBN 978-80-246-0139,s. 286

²⁷ terénní poznámky, 20.září 2008

²⁸ terénní poznámky, 20.září 2008 Nakonec však nabídku nepřijala a zůstala na Zárubě dále v pozici řádového člena

²⁹ terénní poznámky, 13.září 2008

lese.”³⁰ Po seznámení se s mou totožností a se záměrem s jakým jsem sem přijela se asi po dvou minutové poradě shodli na tom, že „im to nevadí, ale oni sami mi na diktafón hovorit’ nič nebudú.”³¹

Tenhle výrok byl pro mě prvním tvrdým „vystřízlivěním” z naivního nadšení a odstartoval sérii výzkumnických krizí, provázejících mě v občasných vlnách až do konce pobytu. Otrásl mou představou o nedozírném množství informací, které jsem hodlala získat skrze rozhovory, stejně, jako jí otrásla skutečnost, že celý dům obývá jenom těchto šest lidí, kteří na venek nevykazovali atributy, jaké jsem svým přírodně žijícím „divochům” původně přisoudila. A navíc- v celém domě byla zavedena elektřina. Začínala jsem zvažovat odchod.

Těchto myšlenek mě však zbavil hned úvodní ritual společné večere, kterému se budu blíže věnovat v podkapitole o zvycích společenství. Při jídle probíhala živá diskuse, v průběhu které se jeden z informátorů- Milan obrátil na mě a začal mě spontánně obeznamovat s historií vzniku komunity. Jak jsem zjistila až později, po rozhovorech s dalšími, informace v jeho podání byly do značné míry zkreslené, což bylo výsledkem jeho osobních neshod s některými ze zakládajících členů. Snažila jsem se do jeho vyprávění vstoupit a proměnit ho v dialog, na základě kterého bych získala záchytnou síť pro vytvoření nového schématu otázek. Ještě pořád jsem totiž doufala ve změnu postojů svých spolustolovníků k polostrukturovaným rozhovorům nahrávaným na diktafon. Milan se však přerušit nenechal a já jsem, po pár pokusech, v obavách aby povídání neukončil, od svých snah upustila. Jeho vykreslení situace, jakkoli bylo subjektivní a v jistých bodech nepřesné, jsem vděčna za úvodní rámec, který mi následně pomohl zorientovat se jednak při výběru informátorů, jednak i ve volbě samotných otázek. Navedl mě totiž k tomu, na co jsem se následně rozhodla ve výzkumu zaměřit a poskytl mi hledaný „příběh”, ve který jsem už chvílemi nedoufala. Až od něj jsem měla možnost se dozvědět, že prostor, který komunita obsazuje, se reálně skládá z 12 domů postavených po okolí, ve kterých přebývá jejich 75 členů - včetně dětí. Jsem přesvědčena, že nebýt faktu, že na druhý den Milan na měsíc odcestoval a ani při své druhé návštěvě na Zárubě jsem ho neměla možnost zastihnout, byl by mým klíčovým informátorem právě on.

Druhým poznatkem, který jsem si v průběhu večere utvořila na základě běžných konverzací byla skutečnost, že jestli chci v této skupině působit a nebýt „trnem v oku” jejím členům, bude nutné přispůsobit se jim aslepoň navenek i ve způsobech uvažování. Na tři týdny jsem se tedy jala nosit masku osoby, která věří ve „všeducha, přirozený harmonický pořádek věcí a jejím životním posláním je boj proti konzumu”³². Jak jsem s překvapením zjistila i po skončení pobytu mi z předváděné role

---

³⁰ Jak jsem zjistila později, celá komunita novousedlíků se stylem oblékání výrazně liší od ostatních obyvatel Hrochovic. Postupně jsem se jejich stylu usilovala taky přispůsobit

³¹ terénní poznámky, 13.září 2008

³² terénní poznámky, 13.září 2008

zůstalo vlastních několik věcí, ovlivňujících můj náhled na jisté- převážně ekologické- otázky až doposud.

Téma, pro které jsem se na základě Milanova povídání, rozhodla- srovnání původních představ zakladatelů komunity s její nynější podobou- a přispůsobila jí následně nově vytvořené schéma otázek, mi umožnilo zkoumat současné fungování života komunity na Zárubě i mimo něj zúčastněným pozorováním a tedy metodou, při které : „Výzkumník participuje na každodenném životě lidí, které studuje.“³³ Jinou možnost jsem, vzhledem k negativnímu postoji Zárubčanů k nahrávání a cíleně vedeným rozhovorům obecně, vlastně ani neměla. Zůstávalo mi tedy jen doufat, že zakladatelé komunity, kteří zůstali žít v domech v okolí, se budou k mé snaze o vedení rozhovorů stavět ochotnějším způsobem. V opačném případě bych se o představách, se kterými sem přijeli, neměla šanci cokoliv dozvědět.

Typ na prvního informátora z řad starší generace jsem získala právě z Milanova povídání. Byl jediným, jehož jméno- Maroš - zaznělo v monologu několikrát, navíc mě zaujala jeho role v „příběhu“. Hned následující ráno jsem se obrátila na Petru s prosbou o zprostředkování kontaktu. Když mi, ne příliš ochotně, poskytla jeho telefonní číslo, domluvila jsem si s ním osobní setkání. Už v prvních několika minutách telefonátu mě však upozornil, že zápasí s nedostatkem času, takže rozhovor bude probíhat při práci a že já si mám taky sehnat monterky, jelikož „to nebude zadarmo“³⁴

Přestože rozhovor s tímhle informátorem byl jedním z mála polostrukturovaných, které se mi v průběhu výzkumu povedlo provést, bylo evidentní, že Marošovi není příjemné mluvit o událostech a především o představách z minulosti a kdyby byl předem věděl, kudy budou mé otázky směřovat, pravděpodobně by nikdy nebyl souhlasil s jeho provedením. Navíc, podobně jako obyvatelé Zárubu, přechovával nedůvěru k médiím a rozhovorům obecně.³⁵ Dvaceti minutové křečovitě dolování informací, které jsem s nepříjemným pocitem ukončila předčasně, bylo nasledováno mou několika hodinovou prací na výstavbě ekocentra. Když mě na konci dne požádal aby „som zajtra prišla ešte pomôcť, zasa v montérkach“³⁶ zažila jsem zase menší výzkumnickou krizi, během které jsem na hodinové cestě na Zárub zvažovala, jestli je v tomto prostředí, stavícím se vůči poskytování informací tak negativně, vůbec možné někdy nasbírat dostatek podkladů pro mou práci.

---

³³ DISMAN, Miroslav, 2008: *Jak se vyrábí sociologická znalost : Příručka pro uživatele*. 3. dopl. vyd. Praha : Karolinum, 371 s. ISBN 978-80-246-0139,s.305

³⁴ terénní poznámky, 14. září 2008

³⁵ dva měsíce před mým příchodem sbírala jistá komerční televize v Hrachovcích materiál pro krátký str. minutový film o komunitě. Po jejím vzhlednutí v TV vysílání členové zkonstatovali, že prezentována „realita“ venkoncem neodpovídá skutečnosti, co u nich vyvolalo velikou nevěru, znásobenou navíc faktem, že odvysílány informace byly podloženy útržky z jejich vlastních přehovorů, vytržených z kontextu a vhodně dosazených tak, aby potvrzovali odvysílané skutečnosti

³⁶ terénní poznámky, 14.září 2008

Po tom, co jsem se dovédela, že na stavbu plánují v ten den jít i další Zárubčani, rozhodla jsem se tam vrátit a strávit s nimi den prací. Pro Maroše byla má přítomnost následující den evidentně překvapením. Při obědu, v neformální atmosféře, se mě začal vyptávat na podrobnosti ohledně mých názorů na ekologii a trvale udržitelný rozvoj, následně se vrátil k našemu rozhovoru z předešlého dne a doplnil jej množstvím informací, ve které jsem už ani nedoufala. Navíc mi doporučil další informátory ze starší generace s nabídkou, že se můžu odvolat na něj a oni se mnou následně budou mluvit. Taková ochota od člověka, který na mě jen před několika málo hodinami hleděl s krajní nedůvěrou, mě povzbudila k dalšímu bádání a vlila do mě vlnu nového entusiasmů.

Na Zárubě jsem po několika neformálních konverzacích s obyvateli domu zpozorovala, že s výjimkou Petry, tady nikdo z nich netuší nic o záležitostech souvisejících se spravováním hospodářství po ekonomické stránce, o majetkovo- právních vztazích, ba dokonce ani o událostech, které se staly bezprostředně před jejích příchodem. Tato skutečnost mě jenom utvrdila v domněnce, kterou jsem se zpočátku utěšovala, a to, že v rámci Zárubu bude metoda zúčastněného pozorování, doplněného neformálními konverzacemi zaznamenanými v terénních poznámkách, dostatečná a že mi poskytne adekvátní obraz o životě komunity v současnosti.

Své sblížení s Petrou jsem si plně uvědomila až po několika dnech. Nehledala jsem cíleně žádného klíčového informátora, i když jsem si byla vědoma, že někdo, kdo mi může ozřejmit víc z oblasti kultury v rámci komunity a jejich vnitřních zákonitostech, by mi mohl být hodně nápomocný. I uvedení do terénu by bylo o mnoho jednodušší s pomocí osoby, která prostředí a lidi v něm dokonale zná. Taková osoba se nazývá gatekeeper³⁷. Po počátečním vyjádření nedůvěry mě velmi překvapilo, když se mi postupně začala svěřovat s podrobnostmi týkajícími se jejího osobního života a seznamovat mě s hlubšími, na první pohled nepostřehnutelnými, vztahy, které panovaly mezi obyvateli Zárubu i komunity vůbec. To, jak moc se náš vzájemný vztah rozvinul, jsem naplno zpozorovala až v okamžiku, kdy si Petra po návratu ze školky, kterou měla s více ženami na starosti, postěžovala na žárlivost místních žen, které „ŕa nenávidia, lebo si sem prišla a chodíš si tu v tých mestských šatách a robíš rozhovory s ich mužmi sama a ktovie čo sa tam deje, keď tam nie sú.“³⁸ Tohle zjištění mě udivilo, ještě víc však skutečnost, že jsem se o antagonismu manželek informátorů dovédela takovýmto způsobem - od Petry, která si plánuje časem postavit v blízkosti Zárubu dům a stát se tak jednou z nich.

Zjištění i následné otevřené vyjádření nepřátelství od jedné z žen³⁹ mě vedlo k větší obezřetnosti při domlouvání rozhovorů s informátory. Usilovala jsem o to, aby probíhaly v neutrálním prostředí, za

---

³⁷ tím se stal, jak se později ukázalo, Maroš

³⁸ terénní poznámky, 25. září 2008

³⁹ s verbalizovaným projevem takovýchto pocitů jsem se setkala jenom jednou, a to na cestě ze stavby v doprovodu jednoho z informátorů, kdy ho uvedená paní ne právě zdvořile upozornila, že by měl spěchat domů za svou manželkou a ne trávit čas se mnou. V ostatních případech se antipatie žen neprojevovala tak výrazně a probíhala spíše skrytě

přítomnosti manželek, případně i dětí. Navzdory své snaze jsem však přesvědčena, že nevraživost, která mě provázela ve skryté podobě stejně i v době mého druhého pobytu na Zárubě, se podstatně zasloužila o fakt, že se mi formálních rozhovorů na diktafon podařilo provést relativně málo. Dalším, neméně působícím, faktorem byl permanentní pocit nedostatku času, se kterým jsem se setkala téměř u všech informátorů a který lokalizoval naše rozhovory na stavby, kde při práci nebylo fyzicky možné držet diktafon. Dělal jsem si tedy bodové poznámky, které jsem později po večerech, když už všichni Zárubčani spali - stále jsem měla pocit, že cokoli, co jim připomíná fakt, že o nich píšu je rozrušuje, navzdory tomu, že s průběhem výzkumu zpočátku souhlasili - rozváděla podle paměti do podoby terénního denníku. Do toho jsem se snažila kromě takových rozhovorů zaznamenat i cokoli dalšího, co mi během dne připadalo zajímavé a ve chvílích, kdy jsem se obávala, že na událost do večera zapomenou jsem se odebrala do skladu, nebo na toaletu, kde jsem situaci mohla nerušeně zaznamenat.

Takovým „veřejným tajemstvím“ byl můj výzkum asi po dobu prvních dvou týdnů, během kterých jsem, spolu s nárůstem množství informací, získávala i hlubší náhled do každodenního života společenství. S radostí jsem zaznamenávala skutečnost, že se postoje Zárubčanů ke mně mění a že mě přestávají vylučovat z běžných debat a začínají se vyptávat na podrobnosti ohledně mé práce.

Velkým zlomem, který pro mě sice už nepředstavoval žádný vytoužený pramen informací, jak jsem se ještě donedávna domnívala - protože jak jsem zjistila terénní poznámky představovaly výborný způsob zaznamenání běžných každodenních situací - ale který jsem vnímala spíše jako signál transformace svých vztahů se Zárubčany, bylo Petřino vyhlášení, že „sa rozprávajú a že teda ak chcem, môžem dať diktafón zapnutý na stôl“⁴⁰

V získávání informací o představách zakladatelů společenství, se kterými sem přijeli, mi zázračně otevíralo brány k informátorům Marošovo doporučení. Navíc mi jeden z informátorů-Igor- poskytl k okopírování zápisy z porad Valné hromady z posledních deseti let. Ty jsem následně konfrontovala se současností, zachycenou v místní kronice, kterou mi poskytli Zárubčané. S takto získaným materiálem, který jsem ihned přepisovala do terénního denníku, jsem se po třítýdenním pobytu vracela domů, abych ho v poklidu zanalyzovala a mohla se o pár týdnů vrátit a doplnit případné chybějící skutečnosti.

Na druhý pobyt v terénu, o dva měsíce později, jsem si bohužel, kvůli studijním povinnostem, mohla vyhradit už jen týden. Plně si uvědomuji, že měsíc je na provedení kvalitního etnografického výzkumu mimořádně nedostatečný, tuto skutečnost jsem se však pokoušela vykompenzovat aktivním sbíráním dat ze všech dostupných, výše uvedených, zdrojů.

---

⁴⁰ terénní poznámky, 28. září 2008

Celý týden měl v zásadě analogický průběh s předešlymi třemi. Účastnila jsem se práce na výstavbě ekocentra, která mezitím závratně pokročila a v terénních poznámkách zaznamenávala všechno, co mi informátoři poskytl. Život v komunitě byl teď o mnoho méně komplikovaný a ačkoli nevraživost žen ze společenství vůči mě stále přetrvávala, cítila jsem se na Zárubu lépe než poprvé, jeho obyvatelé mě tentokrát přivítali jako jednu z nich.

Domnívám se, že na mém „přijetí“ měla značný vliv i skutečnost, že se mezitím do domu přestěhovala nová členka Elena, která se kvůli svým reformním snahám netěšila u obyvatelů přílišné oblibě. Fakt, že mi bylo dovoleno účastnit se neformálních debat, které stichli v momentě, když „ta nová“⁴¹ vešla do místnosti, mě nepochybně ještě víc integroval do řad společenství.

V průběhu týdne se mi povedlo zaznamenat několik pozoruhodných neformálních konverzací, které doplnily můj dosavadní obraz o podobě společenství, jakožto i provést dva nestrukturované rozhovory s představiteli starší generace, kteří se v době mého předešlého pobytu zdržovali mimo obec. Pořád jsem se nevzdala dřívější snahy vést rozhovory jako polostrukturované, většinu informátorů však nebylo možné v povídání přerušit. V obavách, aby ho neukončili úplně, jsem tedy byla nucená smířit se se skutečností, že rozhovor bude probíhat ve formě, jakou si oni sami zvolili.

Dojemná rozloučka se Zárubčany při společné tradiční snídani - blíží ji popíšu v podkapitole věnované zvykům společenství - která se kvůli mému odjezdu konala o hodinu dříve, mě naplnila radostí a pocitem, že v případě, že se do tohto prostředí budu chtít vrátit kdykoli později, budu v něm vítána.

3.2. Popis prostředí obce Hrochovce a stručná charakteristika jejich obyvatel

Obec Hrochovce, vzdálenou od nejbližšího většího města asi 30 minut cesty autobusem, obývá v současnosti 265 osadníků. Její obyvatelé se se stylem života a proklamovanými hodnotami dělí jakoby do dvou táborů a tahle dichotomie se viditelně odráží i na uspořádání prostoru.

Starousedlíkům „patří“ centrální část vesnice tvořená malým náměstím s lavičkama před místním obchodem, doplněná výčepním stánkem nazývaným „Bistro pod jabloní“. V blízkosti náměstí je zastávka autobusu, jehož součástí tvoří pět velkých dřevěných poštovních schránek společných pro celou vesnici. Za budovou obchodu je podél cesty umístěných asi 20 starých obytných domů, obydlených téměř výlučně starousedlíkama.

190 starousedlíků, jejichž rodiny žijí z velké části ve vesnici už po dlouhé generace, tvoří téměř bez výjimky lidé nad 60 let. Jejich centrálním místem setkávání je výše zmíněné Bistro pod jabloní,

---

⁴¹ terénní poznámky, 18. listopad 2008

kde tráví, jak muži, tak i ženy, značnou část dne. K novousedlíkům, kteří do obce postupně začali přicházet v průběhu posledních 14 let se staví krajně negativně, i když samozřejmě i v jejich řadách je možno najít výjimky. Jsou tady i takoví, co se nabídli pomoci nově příchozím v jejich začátcích, dělí se s nimi o dlouholeté zkušenosti z oblasti zemědělství a dalších sfér, jejichž znalost je pro člověka, žijícího na lazech nezbytná. Převážná většina však zachovává pomyslné rozdělení obce na dvě části, snaží se nevyskytovat v té, která náleží „stromákům“⁴² a to samé se přirozeně očekává od nich.

Novousedlíci tvoří zbylých 75 obyvatel této vesnice. Jedná se o mladé lidi, výrazně se lišících od ostatních obyvatel věkem, stylem života i aktivitami, o jaké v rámci obecního života usilují.

Ze 75 novousedlíků, žijících ve 12 domech⁴³ roztroušených na lazech, tvoří děti 20 z nich, pět z těchto dětí je školního věku. Nejstarší z komunitních členů „novousedlíků“ je muž ve věku 43 let. Věkový průměr ostatních odhaduju asi na 35 let. Až na jednu výjimku se jedná o páry, převážně s malými dětmi. K počtu je navíc nutno přičíst obyvatele Zárubu, ze kterých někteří žijí na hospodářství více než dva roky a aktivně se zapojují do života komunity. Obvyklý počet Zárubčanů se pohybuje okolo desíti, v období letních prázdnin však někdy stoupne až na dvacet osob. Jedná se o hosty, přicházející sem z celého Slovenska, kteří se chystají na hospodářství pobýt jen krátký čas za účelem oddechu, nebo pomoci při výstavbě Ekocentra a nemají ambice stát se řádnými členy společenství.

Opačným směrem, nalevo od obchodu se nachází budova komunitní školy, pronajatá od obce od roku 2007 novousedlíky. Jedná se o starý zrekonstruovaný cihlový dům se dvěma postranníma místnostma. První slouží jako učebna pro pět dětí ve věku v rozmezí šest až devět let, druhá je kancelář ředitelky, která je v ní současně také jediným pedagogem.

Učebna je vymalována sytě žlutou barvou a celou její délku pokrývají dětské kresby krajiny. V levém rohu leží pestrobarevná žíněnka, vedle které je police s plyšovými hračkami. Místnosti dominuje knihovna umístěná naproti malovaným kamnům, vyrobeným jedním z členů komunity.⁴⁴ Vedle krabice s polenama, které děti, určené na tuto práci pro daný týden, do kamen přikládají, stojí stoly s počítačovou technikou. Přední část budovy je obklopena přemakulturní zahradou, na jejímž vytváření a udržování se podílejí novousedlíci v rámci společně organizovaných brigád jednou za měsíc. Zadní část tvoří nově postavené dětské hřiště s prolézačkami, houpačkou a skluzavkou.

---

⁴² přívlastek, kterým starousedlíci označují novousedlíky, jakožto i všechny hosty na Zárubu. Je odvozen z názvu environmentální organizace Zelený strom, která v obci působila ještě v dobách před revolucí.

⁴³ v době mého výzkumu probíhala dostavba 13. domu

⁴⁴ Speciálně pro potřeby nově vznikuté školy je vyrobil Maroš

Hned vedle budovy školy je už dva roky rozestavěná budova bývalého MNV, plánovaná jako komunitní centrum, poskytující prostory výhradně pro „vnitřní“ aktivity členů. Její přestavba probíhá pomalu a obyvatelé se pomalu smiřují se skutečností, že kroužky a setkání budou ještě asi dlouhou dobu probíhat v budově školy.

Na okraji vesnice, asi 500 metrů západně, se na louce rozprostírá skupina čtyř budov ve vlastnictví neziskové organizace se sídlem v Bratislavě, které posledních sedm let poskytuje k užívání sdružení spravujícímu komunitu. První, největší z budov, prochází v současnosti kompletní rekonstrukcí. Jejím cílem je právě vybudování Ekocentra. To má poskytnout prostory pro organizování víkendových kurzů a letních environmentálně laděných táborů pro veřejnost. Plánované akce se chystají zahrnout všechny vrstvy obyvatelstva, včetně tělesně handicapovaných, což klade značné nároky na výslednou podobu stavby. Původně bylo cílem sdružení, aby byly všechny užití materiály na ryze přírodní bázi, od čehož se však, v souvislosti s nedostatkem času a pracovníků, do jisté míry upustilo. Pořád je však pro zúčastněné prvořadé, aby se pracovalo s co největším využitím ekotechnologií. Preferují hliněné příčky a omítky, izolaci slaměnými balíky a recyklovaným papírem, kořenovou čističku odpadních vod, solární kolektory nebo pec na dřevo. Interiér budovy tvoří rozsáhlý vestibul, společenská místnost, toalety, sprchy a devět podkrovních pokojů vymalovaných jasně pomerančovou barvou.

Druhá z budov, užívána v současnosti jako školka pro nejmenší děti nebo družina pro děti školního věku, je starým domem vytápěným kachlovou pecí. Celá budova je v podstatě tvořena jedinou obrovskou místností a, kromě jídelního stolu a jedné menší skříňky, neobsahuje žádný nábytek.

Z ní se přes dvůr prochází do domu naproti, který se dělí na dvě, na první pohled odlišné, části. První tvoří tmavá kuchyň vystavěná podle vzoru staré rolnické „černé“, kde se připravuje jídlo pro pracující i obědy pro osazenstvo školky. Je v ní pec, jídelní stůl a tři umyvadla. U dveří je květovaný závěs, za kterým je umístěna pračka. Druhá, zatím nedokončená, část je vlastně jedinou místností bez oken, vybudovanou z nepálené hlíny. Ta se ještě dokončuje, takže slouží jako sklad náradí ze stavby. Bude sloužit jako dočasná čajovna, dokud se nedostaví ta v budově bývalého MNV.

Čtvrtý ze skupinky domů je domácími označován jako „Slamienka“, což je odvozeno z faktu, že jeho střecha je celá ze slámy. Budova patří k prvním na Slovensku vystavěným za použití hliněné architektury. Je to obtížně vytopitelný třípokojový dům s podlahou z udusané hlíny. V jednom z pokojů je pět postelí a žádný další nábytek. Vzhledem k tomu, že „Slamienku“ v současnosti nikdo neobývá, zbylé dvě místnosti jsou prázdné úplně⁴⁵.

Asi 700 metrů od této skupinky budov vede lesní chodník k malému cihlovému domu s rudou střechou - Potravinové bance. Kvůli keřům a věčně nesečené trávě není budovu od cesty téměř nevidět.

---

⁴⁵ původně byli vystavěny jako obytná místnosti pro některé z rodin novousedlíků

Přístupná je z ní pouze jediná středně velká místnost s asi deseti velkými truhlicemi na obilí a s vahou. Ve výšce očí je tady umístěna police s nádobama na ostatní potraviny, sešit, do kterého nakupující zapisují, kolik a čeho přesně si zakoupili a průhlední plastová „pokladnice“ plná peněz. Po celé délce stěny se táhne nástěnka s požadavky, kdo by si co přál doplnit, nebo objednat.

K prvním domům novousedlíků vede asi 20 minutová cesta autem po štěrku vysypané cestě, podél které je vidět jenom husté lesy a dva velké oranžové „tí- pí stany“. Žije v nich, i v průběhu zimních měsíců, jedna rodina s malými dětmi. Na louce vedle nich se při cestě pasou koně. Po 20 minutách se vynořuje první skupinka čtyř domů. Vypadají všechny velmi podobně a jsou postaveny vchodovými dveřmi směrem k sobě okolo malého společného dvorku, na kterém jsou zaparkovány tři auta. Celý dvůr je pokryt šňůrami se sušícím se, převážně dětským, prádlem.

Asi pět minut cesty do kopce najdeme další, podobnou skupinku domů. Tentokrát ji tvoří tři domy, obráceny směrem na východ, každý s vlastní zahradou, které dominují především byliny. Na vedlejší louce na dohled si jedna z rodin staví patrový dům, v současnosti ještě pořád plný slámy a třisek, jelikož používají techniku zateplování slaměnými balíky.

Asi 15 minut cesty pěšky po lesním chodníku se vysoko na kopci nachází tradiční hospodářství na lazech Zárub, určeno speciálně jako místo pro ubytování nově příchozích. Malá zeleninová zahrádka za domem, několik ovocných stromů a velké pastviny pro koně vytváří romantickou scenerii, která je tím prvním, co se vynoří před očima každého nově příchozího návštěvníka.

Vzhledem k úmyslu ubytování hostů na statku byla v minulosti část jeho hospodářské přístavby, převážně za použití hlíny a dřeva, přestavěna v obytnou. Tvoří ji dvě naproti sobě stojící budovy. Ta hlavní, ve které přebývá nejvíce osob, je obdélníkového tvaru s malými okny s dvojitými okenicemi. Její interier tvoří předsíň, společenská místnost, dva obytné pokoje a černá kuchyň. V předsíni je neustále velké množství bot - asi 30 párů, na věšácích kabáty a svetry a velká police s místním interním „ethno obchůdkem“, ze které si kdokoliv může cokoli zakoupit, přičemž požadovanou sumu vhodí do pokladničky vedle. V nabídce jsou vyšívání kapsičky, pletené šály, malované hrnečky apod.

Podél stěny předsíň se táhne dlouhá nástěnka, na které jsou umístěny důležité dokumenty. Požadavky společenství pro harmonický život⁴⁶ od Zárubčanů, povinnosti obyvatele domu, rozdělení prací, odjezdy autobusů a pravidla pro hosty. Společenská místnost je, ve srovnání s ostatními v domě, rozlehlejší. Po levé straně dveří je kachlová pec na dříví, která se v zimních měsících stává centrálním místem a sdružují se kolem ní všichni obyvatelé. Tato místnost bývá přestavěna jinak v zimě a jinak v letních měsících. Tehdy slouží spíše jako kuchyň s jídelnou, v zimě se zase mění na čajovnu. Rozdíl spočívá v tom, že přes zimu je z ní odstraněn stůl a lavice a obyvatelé ponechají na zemi jenom desky

---

⁴⁶ dále jen SHŽ. Jedná se o organizaci, spravující komunitu kterou blíže popíšu v kapitole věnované podobě normativní komunity

ze stolů, takže jim vzniknou jakési přízemní stolečky, kolem kterých si roztáhnou matrace, přičemž dbají, aby byli co nejbliž při peci. Na těch pak nejen spí, ale i tráví značnou část dne. Tu věnují oddechu, pokud jim na něj zbude čas. Stoly jsou pořád přeplněny špinavými hrnečky, knihami a rozličným nářadím. Nalevo od vchodových dveří je ve výšce asi dva metry umístěna obrovská police plná flašek s nejrůznějšími bylinami a pod ní kredenc s umyvadlem, ze kterého však neteče voda. Sousední černá kuchyň je místností s rozměry asi 3 X 3 metry a, vzhledem k tekoucí studené vodě, která je zde přiváděna ze studny na dvoře, bývá užívána spíš jako sklad špinavého nádobí, které se už nevejde na stoly ve společenské místnosti. Kromě nádobí je v ní drobní polička, na které bývá skladováno čerstvě nadojené mléko.

Sousední pokoj bývá zařízen v závislosti na lidech, kteří jej právě obývají, ačkoli je určen výhradně pro jejich osobní věci. Jsou v něm umístěny dvě palandy a stůl. V zimě je téměř nemožné zdržovat se tam, protože zde chybí pec. Poslední místností v domě je letní čajovna, rozměry připomínající černou kuchyň. Jako v jediné je v ní barevný koberec s orientálním vzorem a police s nejrůznějšími čajovými konvičkami, které byly doneseny hosty. Na steně naproti září obrovská malovaná mandala.

K domu naproti se chodí přes malý dvůr, jehož součástí je pajta na seno, sklad plný luštěnin, brambor, česneku, cibule a dalších plodin a zastřešená ohrádka pro dvě kozy a čtyři koně. V domě naproti jsou dvě další místnosti sloužící ke spaní, každá se čtyřmi postelemi a umyvárna s tekoucí studenou vodou. Kolem budov leží 20 hektarů půdy užívaných, kvůli nedostatku pracovních sil, jenom z malé části.

3.3. Analýza dat z terénu

Při analýze jsem, v souladu se zvoleným etnografickým přístupem, pracovala s daty, získanými metodou zúčastněného pozorování, zachycenými následně v terénních poznámkách, s rozhovory nahrávanými na diktafon, které měly, v závislosti na situaci, formu polostrukturovanou, neformální, nebo narativní a s dokumenty - kroniky, zápisy z porad Valné hromady a webové stránky.

Interpretaci v rámci kvalitativního výzkumu vnímá Konopásek⁴⁷ jako „umění přečíst data nějakým novým, pozoruhodným, přesvědčivým a sociologicky(psychologicky, pedagogicky,

---

⁴⁷ KONOPÁSEK, Z. (1997): Co si počít s počítačem v kvalitativním výzkumu [online]. Biograf, 12, 106 odst. [cit. 2009-01-28]. Dostupné z: <<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=1205>>

antropologicky...) relevantním způsobem“. Takový nový pohled na skutečnosti mi zprostředkovalo vytvoření textů, které shrnovaly informace ze všech výše uvedených zdrojů spolu s mými vlastními reflexemi a poznámkami. Tyto nové texty mi umožnili postihnout souvislosti, které mi při čtení dat v původní podobě unikali. Zároveň zůstaly tyto mé abstrakce a poznámky s daty pevně propojené jasným systémem označení, aby se k původním materiálům bylo možno kdykoli vrátit.

Už v průběhu výzkumného pobytu přímo v terénu jsem se získaná data usilovala v terénních poznámkách kategorizovat podle sledovaných aspektů života komunity. Hendl o tomhle postupu říká že „vede k prohloubení a vyjasnění navrhovaného teoretického schématu.“⁴⁸ Své kategorizační schéma jsem vytvořila na základě atributů, které vyvstali při pobytu v terénu a na které jsem se rozhodla zaměřit v souladu se zvoleným tématem.

Následně, po návratu z terénu jsem provedla přepis rozhovorů, včetně těch neformálních, zaznamenaných v průběhu posledních dní pobytu, kdy jsem k nahrávání dostala oficiální svolení od Zárubčanů. Získala jsem tak značné množství informací zaznamenaných na papíru, které jsem následně rozdělovala do tématických celků odpovídajících kategoriím vytvořeným v terénu. Každou přepsanou informaci jsem přitom opatřila označením, které odkazovalo k jejímu původu, aby se neztratila souvislost s kontextem jejího vzniku a aby byla v případě vzniklých nejasností snadno zpětně dohledatelná.

V průběhu analýzy jsem, kromě potřeby vytvoření několika úplně nových kategorií, narazila taky na množství vlastních reflexí a úvah ohledně způsobů, jakým jsem se k datům dostávala a v neposlední řadě na to, jaký byl můj vlastní pohled na zachycené skutečnosti. Výsledkem syntézy těchto postupů a zdrojů byly texty, do jisté míry odlišné od původní podoby dat, ze kterých jsem čerpala. Jiné v tom smyslu, že byly přestrukturované a doplněné o mé poznámky a předběžné interpretace.

Tahle vyabstahovaná realita, se kterou jsem později pracovala při napsání jednotlivých kapitol, jakoby vykreslovala okolnosti mírně jiným způsobem. Jak o tom říká Konopásek, ztratila jsem skutečnost, ale získala vědění o ní.⁴⁹

---

⁴⁸ HENDL, Jan, 2005: *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha : Portál, 407 s. ISBN 80-7367-040-2,s.240

⁴⁹ KONOPÁSEK, Z. (1997): Co si počít s počítačem v kvalitativním výzkumu [online]. *Biograf*, 12, 106 odst. [cit. 2009-01-28]. Dostupné z: <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=1205>

4. Podoba ideologické komunity v očích jejích zakladatelů

V této kapitole se pokusím čtenáři přiblížit představy prvotních zakladatelů o podobě komunity, jakou si plánovali vytvořit na gazdovství Zárub, jako i vylíčit kontext jejího vzniku a postupné transformace⁵⁰.

Úvahy o vybudování organizačně samostatné, po ekonomické stránce dokonale nezávislé komunity na statku v blízkosti obce Hrochovce, se váží ještě k těsně porevolučnímu období. Skupinka mladých lidí, tvořená environmentálními aktivisty navštěvujícími akce hnutí Brontosaurus⁵¹ a doplněná navíc několika pracovníky civilní služby, se tady sdružila kolem organizací Zelený strom a Škola ľudových remesiel⁵². Nejednalo se o společenství se stabilní členskou základnou, v jeho rámci docházelo k častým personálním obměnám.

Členové se věnovali správě budov, ve kterých zároveň přebývali, a po materiální a organizační stránce zajišťovali průběh víkendových kurzů s ekologickým zaměřením.⁵³

Zde se mezi osmi, relativně stálejšími členy začala formovat idea oddělení se od vedoucích organizací. Jejich názory na ekologii a představy o formách, jakými se chtěli věnovat ochraně životního prostředí, se už od představ vedení lišily natolik, že se rozhodli vytvořit samostatný klub, sice pořád zastřešovaný vzpomínanými organizacemi, zaměřující se však na jiné otázky.⁵⁴

Organizace, podle jednoho z informátorů⁵⁵, svým plytkým nazíráním na přírodu a úlohu člověka v jejím rámci tlumily ambice svých členů o hlubší poznání těchto skutečností. Skupinka, spolčena v samostatném klubu zvaném Společenství harmonického života⁵⁶, toužila po splynutí s krajinou způsobem, jaký se jim jevil tím nejpřirozenějším - ne účastí na kurzech, uměle vytvářejících atmosféru návratu k tradicím a řemeslným zručnostem předků, ale přímo

---

⁵⁰ Jejich výslednou, dnešní podobu ozřejmí čtenáři následující kapitoly, popisující fungování normativní a spontánní komunity v současnosti

⁵¹ ekologická organizace, fungující v předrevolučním období, věnující se na Slovensku především opravě tradičních lidových dřevěnic, rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁵² jména organizací jsou zaměněna. O těchto organizacích se mi bohužel v průběhu výzkumu nepovedlo shromáždit velké množství informací, neboť většina informátorů do oblasti přijela až po jejich zrušení a nedisponovala poznatky schopnými přiblížit mi jejich charakter. Těch několik informací zahrnutých v textu jsem získala z rozhovoru s Igorem - jedním z prvních příchozích, 22. září 2008

⁵³ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁵⁴ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁵⁵ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁵⁶ předchůdce dnešní organizace spravující komunitu - Společenství pro harmonický život - „pro“ dokládá uvědomění si členů komunity, že harmonický život tady nebyl dosažen, že je pořád ideou budoucnosti o naplnění, o které usilují

životem v jejím rámci. Jejich cílem bylo přejít od horlivého přitakávání ekologickým myšlenkám k jejich praktickému žití.⁵⁷

V prostředí lesů, neposkrvněných okolním konzumním světem, toužili členové klubu najít svůj „ráj.“ Slovy jednoho z informátorů: „Jediné, o čo nám vtedy šlo, bola pravdivosť voči samým sebe, tie kurzy a všetko to bolo celé fajn, ale my sme mali stále v hlavách predstavu takého toho správneho gazdu, čo si všetko sám zrieši a je pritom prírode omnoho bližšie, než všetci, čo sme sa tam na Stromáckych akciách dorábali. Dokázat' to ako on, byť tam bez pomoci z vonku a predsa všetkému blízko... však to je paráda, nemyslíš?“⁵⁸

Členové klubu neztotožňující se se způsobem náhledu na přírodu a člověka jaký byl prezentován na akcích Zeleného stromu a jež postrádal prvky hlubšího uvažování v rámci kurzů tradičních řemesel, které jeden z informátorů definoval jako „podme sa naučiť robiť džbániky a vôbec nás nemá zaujímať prečo sa vyrábajú práve týmto daným spôsobom. Slovenský človek bol múdry a určite vedel najlepšie čo a ako to robí“⁵⁹, si uvědomovali, že tudy pro ně cesta spojení s přírodou nevede. Tvrzení, že všechno, co dělali naši předkové, a jakým způsobem to prováděli, bylo tím nejlepším, na co se v dané době dalo přijít, pro ně nepředstavovalo nic tak samozřejmého. Toužili proniknout hlouběji do uvažování Slovanského člověka minulosti a místo bezvýhradně slepého uctívání a pouhého učení se výrobním postupům v prostředí kurzů ho zkusit hlouběji pochopit, inspirovat se a zvolit pro sebe následně cesty adekvátní jejich současné situaci.⁶⁰

Spájela je společná idea. Východisko z ekologicky neúnosné současnosti viděli v návratu ke způsobu života minulých generací. Čistý, po materiální stránce skromný život, si vysnili jako nový začátek - směrnici pro budoucí fungování celého lidství, nebo při nejmenším, ti méně ambiciózní z nich - pro nejbližší okolí. Idea rozšíření komunit spjatých se zemí po celém světě, ze které vycházeli, přímo koresponduje s myšlenkami trvale udržitelného rozvoje. Členové komunity jím rozumí rozvoj civilizace bez současných destruktivních dopadů na prostředí - rozvoj, který se dá trvale udržet i v budoucnosti, jelikož budoucnost samotnou neznemožňuje.⁶¹

Vedeni ideálem sedláka z minulých generací, po ekonomické stránce nezávislého na venkovním světě, schopného vypěstovat dostatek potravy pro sebe i svou rodinu bez cizí pomoci, se rozhodli pro radikální odmítnutí běžně dostupných statků, které tvořily do té doby

---

⁵⁷ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁵⁸ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁵⁹ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁶⁰ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁶¹ rozhovor s Milanem, terénní poznámky, 13. září 2008

pevnou součástí jejich životů, aby tak šli sami příkladem ostatním, kteří, jak doufali, se k nim začnou postupem času přidávat. Případně si na analogickém principu založí komunity vlastní.⁶²

Zároveň v rámci klubu, který byl pořád součástí zmíněných organizací, permanentně usilovali o projekty laděné v duchu hlubinné ekologie, které se lišily od těch prosazovaných vedením Zeleného stromu a Školy ľudových remesiel. Stupňující se napětí mezi skupinkou a organizacemi vyústilo v roztržku, jejímž důsledkem bylo definitivní oddělení spojené se ztrátou možnosti využívat prostory obou organizací na pořádání víkendových kurzů.⁶³

Tato událost se stala zlomem v oblasti formování představ o budoucnosti u každého ze skupiny. Posunula vizi o „nezávislém sedlákovi“⁶⁴ do roviny jejich konkrétní realizace. Hledáním cest jak vzpomínaný ideál aplikovat na vlastní životy předcházelo zhlédnutí dokumentu Poučenie z Ladaku, které se stalo pro skupinku klíčovým stimulem ke změně. Slovy jednoho z informátorů: „na príklade nezávislého kráľovstva Ladak sme videli, čo robí takzvaný pokrok, keď sa mechanicky pchá, kam nepatrí. Ľudia tam po stáročia žili v harmonických spoločenských vzťahoch až dokiaľ Ladacká vláda nezačala usilovať o rozvoj podľa západného modelu. Za tridsať rokov tam mali to čo my - rasovú nenávisť, odpady, nezamestnanosť, preľudnenia... A posolstvom toho všetkého pre nás bolo, že ak chceme nejak riešiť problémy zeme, východiskom je návrat k životu v komunitách, ale takých spätých so zemou. Takých, čo by niesli zodpovednosť za ten kus zeme, ktorý obývajú. To bolo posolstvo, ktoré sme si v r. 1993 z filmu odniesli.“⁶⁵

Trvalo téměř dva roky, než skupinka našla adekvátní prostory pro další organizování víkendových kurzů. Poskytlo jim je zmíněné hospodářství Zárub, v tom období na prodej, na které se všech osm členů společně složilo, částečně budovu zrekonstruovalo⁶⁶ a následně se do nich čtyři z nich odstěhovali natrvalo. Ostatní čtyři spoluvlastníci si v průběhu dvou let založili vlastní domácnosti ve městech a na Zárub přicházeli už jen sporadicky jako účastníci kurzů.⁶⁷

Po spuštění víkendových kurzů, tentokrát vedených v duchu hlubinné ekologie, se na Zárub začalo natrvalo stěhovat pořád víc návštěvníků. Na těch, kteří se na gazdovství usadili, je paradoxní právě skutečnost, že se jednalo téměř bez výjimky o studenty vysokých škol s technickým zaměřením, především o informatiky, kteří dosud trávili své dny převážně před

⁶² rozhovor s Milanem, terénní poznámky, 13. září 2008

⁶³ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁶⁴ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁶⁵ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁶⁶ práce na Zárubě kontinuálně probíhají dodnes

⁶⁷ . Rozhovor s Igorem, 22. září 2008

obrazovkami počítačů. Jak situaci líčil jeden z informátorů: „Bolo čosi také vo vzduchu, ja neviem, možno tá revolučná nálada ešte celkom nevychladla. Cítili sme, že teraz je čas na zmenu. Ja som chcel hlavne dokázat' sám sebe, že aj bez techniky prežijem.“⁶⁸

Každý z obyvatel Zárubu měl nepochybně k přebývání v komunitě vlastní pohnutky a do jisté míry odlišná očekávání o tom, jak zasáhne do jeho života i života jeho okolí. Na její formě se však relativně shodovali.

Pracovali na vybudování společenství nezávislého na fungování tržové ekonomiky, soběstačného ve všech směrech a schopného vzájemně se podporovat za všech okolností. Usilovali o život oprostěný od technických vymožeností, v lesech, v souladu s přírodou a „závislý na jejích darech“⁶⁹. Ve jménu takovéto vize hned po příchodu na Zárub vytrhali ze stěn kabely s elektřinou a nadšeně odstartovali život plný úmorné práce. Původně si na ni vyčlenili denně šest hodin, přičemž zbytek měl připadnout sebezdokonalování v duchovné oblasti a volnočasovým aktivitám. Odměnou jim byly dlouhé romantické večery při svíčkách strávené společnými rozhovory.

I když společenství na jedné straně usilovalo o co největší možnou míru izolace od venkovního světa, stalo se na straně druhé paradoxně jedním z nejnavštěvovanějších míst v rámci širokého okolí. Jelikož byl dům návštěvníkům otevřen i mimo dobu konání víkendových kurzů, protože jeho obyvatelé toužili zprostředkovat zážitek přebývání v rámci komunity každému, kdo o to jevil zájem, neustále do něj proudili další a další hosté hledající naplnění své vlastní vize dokonale čistého, ekologicky nezávadného ráje.

Tato okolnost, způsobující u stálých členů komunity permanentní pocit nedostatku soukromí, ústící v nervozitu a nevraživost vůči hostům, se po poklesnutí prvotní euforie, trvající přibližně pět let, stala jedním z hlavních motorů jejího postupného rozvratu. Nebyla však motorem jediným, ba dokonce ani tím nejzásadnějším.⁷⁰

Mnohem závažněji se na vznikajících neshodách mezi členy podepsala skutečnost, že jako jedinci, vyrůstající a trávící celý svůj dosavadní život ve městech, neměli reálnou představu o tom, co život člověka v izolaci na statku obnáší po praktické stránce. Jelikož neměli zautomatizovány každodenní činnosti, každá práce jim trvala přinejmenším třikrát delší dobu, než jí byli ochotni věnovat ve svých představách. To, co bylo zprvu ve jménu

---

⁶⁸ rozhovor s Marošem, 14. září 2008

⁶⁹ rozhovor s Igorem, 22. září 2008

⁷⁰ rozhovor s Marošem, 14. září 2008

nadšení z nového začátku velkoryse přehlíženo, se později, po jeho upadnutí, stalo hlavním spouštěčem krize.⁷¹

Členové začali zápat s pochybnostmi o vlastních schopnostech, cítili se neschopní vyrovnat svému vysněnému ideálu člověka minulých generací, který „nielenže hravo stíhal prácu na statku, ale mal pritom čas i na údržbu náradia“⁷², objavili se první hádky a nespokojenost. Navíc si dva z nich mezitím založili rodiny⁷³ čímž se problém nedostatku soukromí stal ještě akutnějším.

Jelikož si vzhledem k výše zmíněným problémům s časovou náročností běžných úkonů na hospodářství nebyli, ani při maximálním úsilí, schopni vypestovat dostatek potravy, sen o soběstačnosti sa otrásl v základech a spoločně s nim i bezvýhradné odhodlaní k radikálne skromnému životu v lúňe prírody. Jasnou demonstráciou této tendence bylo kromě jiného opětovné zavedení elektřiny do domu.

Jedným ze signálů, že se komunita rozpadá byl následný začátek výstavby rodinných domů, které si někteří z její členů budovali v blízkém okolí. Další se zase stěhovali naspátek do měst, kde nacházeli uplatnění v pozicích typu „prodavač počítačových softverů“⁷⁴ Tato skutečnost, jak se domnívám, neméně vypovídá o proměně jejíž prošli jejich ideály během pěti let společného života.

Hospodářství však nezůstalo osamoceno. Již v období, kdy ho původní obyvatelé opouštěli se několik z hostů, navštěvujících pravidelně víkendové kurzy řemesel, rozhodlo usadit se tady a začít postupně budovat komunitu, odtrženou od venkovního světa, ekonomicky nezávislou a žijící způsobem života v souladu s principy trvale udržitelného rozvoje, analogickou k té, o jakou usilovali jejich předchůdci. Z domu byla po pěti letech opět odstraněna elektřina.⁷⁵

Mezitím se představitelé první generace, kteří zůstali bydlet v doměch v okolí a ze kterých čtyři byli pořád oficiálními spolu vlastníky usedlosti, rozhodli pokračovat v komunitním způsobu života jinými formami. Založili občanské sdružení, kterého cílem se jednak stalo zprostředkování myšlenek trvale udržitelného rozvoje široké veřejnosti, jednak dohled nad dodržováním pravidel spoluzití, na kterých se členové komunity⁷⁶ společně

---

⁷¹ rozhovor s Marošem, 14. září 2008

⁷² rozhovor s Milanem, terénní poznámky, 13. září 2008

⁷³ třetí, Maroš, už na gazdovství s rodinou přijel

⁷⁴ rozhovor s Milanem, terénní poznámky, 13. září 2008

⁷⁵ rozhovor s Milanem, terénní poznámky, 13. září 2008

⁷⁶ odvtedy byla komunita vnímána v širším smyslu, už ne jen jako obyvatelé Zárubu, ale především se stanovy týkali starší generace, žijící s rodinami ve vlastních domech v okolitých lazech. Byl to bod proměny spontánní comunitas v normativní

uznesli jako na závazných a které blíže uvedu v kapitole věnované současné podobě normativní komunity.

Na chování starší generace možno badat jasný posun v náhledu na život v radikální skromnosti a odříkání. Ve většině domácností se začeli objevovat počítače, nebo osobní automobily. Rodiny se však pořád k technickým vymoženostem uchylovali jenom v míře, do jaké to pokládali za nezbytné. Jelikož jejich děti dorostali do věku povinné školské docházky a nejbližší základní škola byla v obci vzdálené od lazů třicet minut cesty, automobil se stal podmínkou fungování rodiny,⁷⁷ Usilovali však o nalezení střední cesty mezi konzumem na jedné straně a absencí jakýchkoli statků na straně druhé. Proces postupné transformace ideálu o materiálně skromném životě popisuje jeden z informátorů takto: „Nekúpim si tú motorovú pílu, päť rokov budem makat' a odopierat' si ju aby som sa držal svojich zásad že toto ja nikdy a nakoniec si ju aj tak kúpim a uľaví sa mi.“⁷⁸

Stejně tak sen o absolutní potravinové nezávislosti na okolí napokon nikdy úplně nenaplnil a uplatnit se mohl jenom ve zmírněné podobě společného komunitního skladu- tzv. Potravinové banky.⁷⁹

Snahy o samostatnost po ekonomické stránce vedli k zavedení místní bezpečné směny tovarů a služeb- tzv. LET systému⁸⁰ I ten byl však, po třech letech během kterých márně usiloval o přízeň svých uživatelů, označen za nefunkční a následně zrušen.

Představitelé starší generace se po zkušenostech získaných pětiletým pobytem na Zárubě postavili vůči snahám „Nových Zárubčanů“⁸¹ o vytvoření společenství, uzavřeného vůči okolitému světu a závisícího výhradně na vlastních zdrojích, negativně. Zvolili si jinou cestu přesazování ideálů trvale udržitelného rozvoje a tou se pokoušeli a ještě pořád pokouší vést i své následovníky.

---

⁷⁷ rozhovor s Marošem, 14. září 2008

⁷⁸ rozhovor s Marošem, 14. září 2008

⁷⁹ přiblížím ji v kapitole věnované současné podobě normativní komunity

⁸⁰ Local exchange trading system, blíže v kapitole věnované současné podobě normativní komunity

⁸¹ terénní poznámky, 28. září 2008

5. Spontánní komunita na hospodářství Zárub

V této kapitole se pokusím přiblížit čtenáři současnou podobu hospodářství Zárub - jeho obyvatele, jejich běžný den, vztahy ke starší generaci i mezi sebou, ekonomické fungování a zvyky společenství tak, jak jsem se s nimi měla možnost potkat v průběhu svého výzkumného pobytu.

5.1. Stručná charakteristika obyvatel Zárubu

Počet obyvatel hospodářství Zárub, patří k faktorům, které se výrazně liší v zimním a letním období. V létě se počet osob na statku pohybuje až k 20, v zimě se tam většinou nezdržuje víc než šest jedinců. Tito⁸² tvoří stabilní členskou základnu spontánní komunity, jelikož každý z nich na Zárubě přebývá už po dobu delší než dva roky.

Stabilní členové se sestávají ze dvou skupin od příslušnosti, ke kterým se následně odvíjejí jejich práva a povinnosti.⁸³ Jedná se na jedné straně o jedince, kteří na Zárub přijeli s ambicemi zkusit si jednoduchý život bez technických vymožeností. V jejich případě se počítá s následným zařazením do života širší komunity novousedlíků.⁸⁴ Na druhé straně jsou mezi nimi příslušníci Evropské dobrovolnické služby⁸⁵ z různých krajin, kteří ve vesnici pomáhají při pracích v závislosti na zaměření svého projektu. U této skupiny se nepředpokládá delší následné setrvání v oblasti.⁸⁶

Kromě stabilních členů se na hospodářství střídají desítky, často se opakovaně vracejících, platících hostů.

---

⁸² Větší část z doby mých dvou výzkumných pobytů jich bylo přítomných jen pět, hosté přicházeli jen během víkendů. Šestou se stala Elena, zmíněná blíž v kapitole o metodách výzkumu. Navzdory tomu, že byla na Zárubě ještě jenom dva měsíce ji řadím ke stálým členům, jelikož na hospodářství přijela s úmyslem zdržet se dlouhodobě

⁸³ Zápis z Valné hromady 16.4. 2007, Rozdíly mezi oběma kategoriemi členů nejsou velké, blíže o nich v kapitole o ekonomice Zárubu.

⁸⁴ Tuto informaci mi zprostředkoval rozhovor s Milanem v první večer pobytu. Když jsem se následně obrátila na tři z obyvatel Zárubu (zbylí dva patřili k EVS) s otázkou, kde by se chtěli vidět za pět let, odpověděli, že si plánují postavit domy dole ve vesnici a zůstat v Hrochovcích trvale. Terénní poznámky, 15.září 2008

⁸⁵ European Voluntary Service, dále EVS

⁸⁶ přichází tam s vědomím, že jejich pobyt je pevně časově ohraničen- často rozmlouvají o tom, co bude po návratu domů. Při práci mi jedna z dobrovolnic – Rumiana - nadšeně povídala o svých přátelích v Bulharsku a o tom jak se těší, že se k nim za pár měsíců vrátí. Představitelé starší generace s členy EVS neřeší záležitosti ohledně fungování statku v budoucnosti, jelikož jsou si vědomi jejich odchodu.

Věkové rozhraní členů společenství se pohybuje od 19 do 35 let. Osoby ve věku nad tuto hranici se vyskytují jen ojediněle.⁸⁷

V současnosti žije na Zárubě v pořadí 5. generace stálých členů. Několik z příslušníků předešlých generací museli místo nedobrovolně opustit v důsledku nařízení představitelů starší generace, sdružených v občanském sdružení Společenství pro harmonický život.⁸⁸ Průběh dnů, které na Zárubě strávili spolu s názory, které vedly k neshodám s majiteli hospodářství je však zaznamenán v kronice a pořád nepřímo působí na způsob uvažování současných členů.⁸⁹

Motivy pro život v takovémto prostředí, i když mají mnoho společných rysů, se liší u každého z přítomných. Všech pět jedinců, které jsem měla možnost na hospodářství zastihnout, uvádělo své osobní důvody. Pro Petru znamenal příchod na statek osvobození ze skličující porozvodové situace, pro Zuzanu byl vyústěním dlouhodobých pocitů vlastní jinakosti v dosavadním prostředí, pro Michala představoval příležitost zdokonalit se v řemeslných technikách a následně je začít provádět v rámci vesnice. Ostatní dva členové, Ivan a Rumiana, kteří patří k příslušníkům EVS, přijeli na statek s vědomím, že se v jejich případě jedná o dočasný pobyt, který jim, jak doufali, po návratu do předešlého prostředí, obohatí život zkušenostmi a hlubším poznáním sama sebe.⁹⁰

Pohnutky, s jakými sem přichází hosté, především těch, kteří mají úmysl strávit na hospodářství víc než jeden měsíc, jsou stejně různorodé. Obvyklými motivy jsou relaxace, pomoc s výstavbou Ekocentra, účast na eko aktivitách, touha seznámit se s podobně smýšlejícími lidmi nebo jednoduše potřeba na pár dnů opustit známé prostředí.⁹¹

Jak mi objasnil jeden z informátorů⁹² tohle místo je přímo magnetem pro jedince se startujícíma duševními nemocemi, pro mladistvé na útěku od rodičů nebo pro ty, kteří se snaží zbavit drogové závislosti. Jak říká Turner jedním z rysů spontánní comunitas je „bohatost na pocity, především na ty příjemné“, zatímco „život ve struktuře je naplněn objektivními těžkostmi.“ Proto zde množství lidí, zápasících s problémy ve vlastním životě, utíká ve víře,

⁸⁷ Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

⁸⁸ Rozhovor s Igorem, 22. září 2008. Důvody čtenáři ozřejmím v podkapitole o vztazích v rámci comunitas

⁸⁹ záznam komunikace obyvatel Zárubu, 4. října 2008, Obyvatelé Zárubu se bavili o neúnosné situaci, vyplývající ze skutečnosti, že v důsledku vysokého pracovního nasazení na výstavbě Ekocentra nestíhají zvládat nevyhnutelné práce na hospodářství. Uvažovali o rozhovoru se zástupci starší generace o tomto problému, následně však od těchto ambicí upustili s vyjádřením „však aj Miro, ten čo to píše v kronike, to skúšal riešiť“, oni mali presne ten istý problém vtedy a pozri jak dopadol, vyhodili ho.“ - Petra

⁹⁰ Záznamy s neformálních rozhovorů, nahrávaných na diktafon 4. října 2008

⁹¹ Během svého pobytu jsem se měla možnost setkat převážně s hostma, kteří se na statek vraceli opakovaně s cílem pomoci obyvatelům při organizování ekologicky lazených akcí. Jedna z hostek uvedla, že do Hrochovců „si chodieva riadne zamakať, keď už má v meste všetkého dost“, terénní poznámky, 20. září 2008

⁹² Rozhovor s Igorem 22. září 2008

že jim život v společenství poskytne azyl před problémy, sužujícími je za hranicemi statku. Takový příchozí jsou noční můrou stálých členů hospodářství a v minulosti na něm způsobili už nemalé problémy.⁹³ Pokusem odradit jedince s těžkostmi tohoto typu od příchodu na Zárub je i varování, uvedené na webové stránce společenství: „Po zlých skúsenostiach z minulosti odporúčame ľuďom, ktorí tu chcú pobývať s úmyslom vyriešiť svoje závažnejšie osobné problémy, aby sa obrátili na profesionálov . Život na Zárube kladie na človeka pomerne vysoké nároky – prudká zmena životného štýlu, hľadanie si miesta v skupine, zodpovednosť za vlastnú slobodu... Ľudia, ktorí sem prichádzajú žiť nadlhšie by nemali utekať pred minulosťou a sebou samým.“⁹⁴

5.2. Běžný den

Průběh běžného dne obyvatelů hospodářství Zárub se v zimním a letním období do jisté míry liší. Podstatný rozdíl spočívá především v délce doby, jakou členové komunity věnují pracím ve venkovním prostředí. Od toho se následně odvíjí frekvence jejich vzájemných setkání a rozhovorů.

Pravidelně se obyvatelé statku, včetně hostů, probouzí kolem sedmé hodiny ranní. Nejedná se přitom o žádné direktivní nařízení z venku, nýbrž o jakési přirozené sladění spánkového režimu mezi nimi.⁹⁵ Dva se následně odeberou do přístřešku pro kozy⁹⁶ nadojit čerstvé mléko do kávy a obilné kaše. Ta je u snídaně podávána spolu s chlebem, napečeným pravidelně předchozí večer jedním z členů komunity⁹⁷.

Po společné snídani, během které probíhá živá diskuse o aktuálním dění se domluví, kteří z nich zůstanou v ten den na hospodářství a kteří se naopak odeberou vykonávat pomocné práce dolů do vesnice. Takový způsob rozhodování, kdy je potlačována hierarchie opět odkazuje ke spontánní komunitas. Orientují se při tom podle počtu povinných pracovních hodin, které jsou jednotlivci organizaci zavázaní věnovat. Komu chybí dostatek

---

⁹³ Došlo ke krádežím osobních věcí, rozporům mezi členy společenství a dokonce k vraždě člověka.. Mezi Zárubčany se o této události nemluví. Dozvěděla jsem se o ní díky jednomu z informátorů ze starší generace. Rozhovor s Marošem, 14. září 2008

⁹⁴ zdrojem je webová stránka společenství. Ve snaze zachovat anonymitu prostředí neuvádím její adresu, stejně název statku byl změněn v souladu s označením v předchozích kapitolách

⁹⁵ Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

⁹⁶ Při této činnosti se střídají. Každý den má péči o kozy na starosti někdo jiný z členů. Rozpis dní je vyvěšen na nástěnce s důležitými dokumenty v předsíni. Žádný z členů přitom tuto činnost nevnímá jako obtěžující povinnost, nýbrž těší se na dny, kdy na ně vyjde řada. (záznam komunikace obyvatelů Zárubu, terénní poznámky, 19. září 2008)

⁹⁷ Při této činnosti se střídají analogickým způsobem

odpracovaných dní, nezůstává na statku, dokud stanovený počet nenaplní.⁹⁸ V letním období zůstávají na Zárubu z pravidla dva až čtyři z členů. Jejich náplní práce je péče o zvířata, zahradu, drobné opravářské a úklidové činnosti v rámci domu a především příprava večeře pro ostatní. Večeře představuje ve stravování komunity hlavní jídlo dne, obědu její členové nepřikládají důraz.⁹⁹ V zimním období, jelikož odpadá péče o zahradu, zůstává na Zárubu každý den jenom jedna osoba a její výhradní povinností je příprava večeře.

Jelikož práce probíhající ve vesnici, při kterých se vyžaduje¹⁰⁰ spolupráce obyvatel Zárubu jsou různorodé¹⁰¹, rozdělují se po snídani cesty členů komunity, aby se následně spojily na hospodářství až v čase večeře.

Doba podávání večeře se taky přirozeně liší v zimním a letním období. V létě je z pravidla posunutá až o dvě hodiny, přičemž úlohu tady sehrává i skutečnost, že se Zárubčané na hospodářství vracejí z vesnice pěšky lesní cestou, která jim zabere víc jak hodinu, zatímco v zimním období je rozváží příslušníci starší generace vlastními automobily.¹⁰² Se společným jídlem se čeká, dokud nejsou přítomni všichni členové, včetně hostů.

Během večere se rozebírají události uplynulého dne, vedou se diskuse o jeho průběhu. Následně každý z členů zapíše do místní kroniky, kolik hodin odpracoval a co přesně bylo v ten den náplní jeho činnosti. Nechybí ani vlastní postřehy.¹⁰³

Zbytek večera je volný a členové komunity ho využívají k vlastním aktivitám. Během mého pobytu jsem zaznamenala činnosti jako strouhání dřevěných hraček a lžic, tkaní na tkalcovském stavu, psaní dopisů, tvorba poezie apod. Jeden určený člen se věnuje pečení chleba, dva opět podojí kozy¹⁰⁴. Zdržují se přitom převážně ve společenské místnosti, případně, v letním období, na terase před domem.

K spánku se ukládají postupně kolem 11. hodiny večerní. Obvykle všichni spávají spolu ve společenské místnosti, především v zimě, kdy je pro ně pohodlnější topit jenom v jedné místnosti, často však takto společně přespávají i v letním období.¹⁰⁵

---

⁹⁸ Terénní poznámky, 22.září 2008

⁹⁹ Proto se mi ze začátku, kdy jsem nebyla obeznámena se skutečností, že na oběd si každý z členů „vezme sám něco malé z domu“ několikrát stalo, že jsem až do večeře hladověla.(terénní poznámky, 20.září 2008)

¹⁰⁰ Vyžaduje to Společenství pro harmonický život, jehož členskou základnu tvoří, kromě jiného, majitelé hospodářství.(Zápis z Valné hromady 7.3.2007) Blíž v podkapitole o Ekonomice Zárubu

¹⁰¹ Jedná se o práce na výstavbě Ekocentra, rekonstrukční práce v budově bývalého MNV, pomoc při provozování školky apod.(terénní poznámky 19. září 2008)

¹⁰² Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

¹⁰³ Ti mi poskytli bohatý materiál především při psaní podkapitoly o vztazích

¹⁰⁴ terénní poznámky, 18.září 2008

¹⁰⁵ rozhovor s Petrou, 26.září 2008

5.3 Vztahy v rámci *comunitas* a s příslušníky starší generace

V rámci hospodářství Zárub můžeme zaznamenat tři typy vztahů jeho stálých obyvatel: vůči sobě navzájem, vůči krátkodobým hostům a, v neposlední řadě, ke starší generaci žijící v okolí.

Stálí obyvatelé hospodářství navenek, před hosty, deklarují absolutní rovnost každého z obyvatel domu v právech i povinnostech. O udržování tohoto zdání rovnoprávnosti usilují stejně mezi sebou, takže jakékoli vybočení z role, ve smyslu nadřazování se nad jinými, se u ostatních přítomných setkává s odsouzením a jeho nepatřičnosti si je vědom i jeho původce.¹⁰⁶ S explicitním vyjádřením této skutečnosti jsem se měla možnost setkat v průběhu svého druhého pobytu na hospodářství, kdy se má klíčová informátorka Petra dostala do pozice odsouzené výrokem ohledně reformních snah Eleny, relativně nové členky společenství: „Však ja viem, že nejaké zmeny tu urobiť treba, ale toto by som si nedovolila ani ja čo som tu toľko rokov takto rozkazkazovať, a fakt, že by som mohla, a nie ešte tá cudzia, čo si tu príde dakde z ulice, chvíľu hrá neviniatko a hneď sa začne rozdrapovať“¹⁰⁷ Když následně zachytila zaražené pohledy okolo sedících, dodala Petra na zmírnění svého výroku¹⁰⁸: „Ved' ako nech si povie, však čo ja som tu, pravda je...každý si môže svoje povedať.“¹⁰⁹

Fakt, že členové *pospolitosti* jsou přibližně stejného věku, mají podobný názor na život v přírodě, společnou zálibu v ekologii i skutečnost, že spolu tráví velkou část dne, vytváří mezi nimi pevné pouto. Navzájem se respektují a svěřují s osobními problémy. Ačkoli explicitně žádný z nich nefiguruje v pozici vůdce, při pozornějším pohledu jsou postřehnutelné jisté hierarchie. Tendence k nadřazování sebe samého nebo jiných členů jsou však, jak můžeme vidět na výše uvedeném příkladu Petřina vybočení z role, udržovány obyvateli v jasných mezích, takže deklarována rovnost tady i tak zaujímá pevné místo. Je tak kladen důraz na udržování rovnostářského postavení, které představuje další ze znaků spontánní *comunitas*.¹¹⁰

---

¹⁰⁶ Terénní poznámky 1. prosince 2008

¹⁰⁷ záznam neformálních konverzací zachycených na diktafon 2. prosince 2008

¹⁰⁸ Terénní poznámky 2. prosince 2008

¹⁰⁹ záznam neformálních konverzací zachycených na diktafon 2. prosince 2008

¹¹⁰ srovnej TURNER, Victor, 2004: *Průběh rituálu*. Lucie Kučerová. 1. vyd. Brno : Computer press, 194 s. ISBN 80-722-6900-3.

Petra, nejstarší z členů, je autorkou rozpisu prací na nástěnce v předsiní a má v kompetenci i vybírání poplatků za pobyt od hostů. Ona je tou, která nejčastěji komunikuje s představiteli Společenství pro harmonický život o otázkách souvisejících s fungováním hospodářství. Jak již bylo vzpomenuto - jen tato žena je do jisté míry obeznána s majetkově - právními vztahy¹¹¹ a příslušníci starší generace se jejím prostřednictvím nepřímo snaží usměrnit fungování statku pro ně žádoucím směrem. Oficiální jmenování prostředníkem - správcem hospodářství však odmítla a dále se snaží vystupovat z pozice řadového člena.¹¹² Toto odmítnutí z její strany možno vímat jako náznak snahy o zachování nehierarchického charakteru vztahů v rámci společenství na Zárubě. Spontánní komunita má totiž tendenci bránit se pronikání struktury a preferuje vztahy rovnosti mezi členy.

K hostům na statku se jeho stálí obyvatelé snaží chovat vstřícně. Velké rozdíly v míře otevřenosti vůči nim souvisí jednak s tím, jestli již na Zárubě byli, nebo přijeli prvně, jestli jsou ochotní pracovat, nebo si radši připlatí a relaxují¹¹³, jestli při prvním setkání něco přinesou nebo přijedou s prázdnýma rukama¹¹⁴ a v neposlední řadě, jestli oni sami o přijetí usilují, nebo se k němu staví spíše pasivně. Značnou roli sehrává i doba návštěvy. Jsou období, kdy jsou obyvatelé domu ze záplavy hostů a nedostatku soukromí tak unaveni, že jen obtížně zakrývají nevěli z každého dalšího návštěvníka.¹¹⁵

Obecně mají stálí členové tendenci přistupovat k hostům odosobně. Jakkoli příjemný čas návštěvníci na Zárubě stráví, jakkoli milí vůči nim obyvatelé v jeho průběhu jsou, až do konce jsou především čísla zaznamenanými v kronice nebo ve výkazech, odváděných Společenstvu pro harmonický život, spolu s počtem hodin, které odpracovali.¹¹⁶ Spontánní komunita jsou vlastní tendence bránit celistvost skupiny anonymizováním hostů přicházejících z venkovního prostředí.

Představitelé starší generace, sdružení v občanském sdružení Společenství pro harmonický život usilují o usměrnění chodu hospodářství a aktivně zasahují do života

---

¹¹¹ Domnívám se, že tyto otázky nejsou žádným předmětem tajemství a že členové společenství o nich netuší nic bližší z prostého důvodu vlastního nezájmu

¹¹² Terénní poznámky 2. prosince 2008

¹¹³ Víc si obyvatelé cení pracujících hostů. O těch, co na hospodářství přijedou s úmyslem relaxovat a nezapojují se do práce, se baví jako o lenivcích a přítěži, ze které však alespoň mají nějaké peníze, když už nic jiného. Terénní poznámky 4. prosince 2008

¹¹⁴ I když pospolitost usiluje o soběstačnost a všechny produkty se snaží zabezpečit výhradně z vlastních zdrojů, případně z místní potravinové banky, u nově přichozích je vítána úvodní pozornost v podobě čokolády nebo vína. Zápisy z neformálních rozhovorů nahrávaných na diktafon 5. prosince 2008

¹¹⁵ Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

¹¹⁶ Terénní poznámky 2. prosince 2008, I přes dobu, kterou jsem na statku strávila a relativně blízkým přátelským vztahům, které jsem v jejím průběhu s obyvateli hospodářství navázala, jsem na nástěnce i v denních záznamech v kronice, figurovala až do konce pod označením "host". I o návštěvnících, kteří se na hospodářství vrací často a které stálí obyvatelé dobře znají, se baví jenom jako o dalších hostech. Situace se stává zřejmá ve výrociích v kronice typu: „na MNV šla dnes pracovat Rumiana + jeden host“

comunitas, fungující v jejím rámci. Jedním z prostředků, jak si udržet vliv nad obyvateli domu, se stalo kromě jiného několik pravidel, vyvěšených na nástěnce v předsíni¹¹⁷.

Mluví se v nich o tom, že Zárub je majetkem a centrem Společenství pro harmonický život a jeho představitelé tedy od jeho obyvatel očekávají, že budou důkladně obeznámeni s cíly organizace, budou se s nimi ztotožňovat a v rámci svých možností přispějí k jejich naplnění. Aby toto místo dobře fungovalo, dohodli činitelé organizace, kteří mají správu hospodářství v kompetenci¹¹⁸ určité základní podmínky a pravidla. Očekávají, že Zárubčan je bude dokonale znát a řídit se jimi. Zárub je místo, které nabízí hodně možností naučit se něco o tradičním, alternativním a komunitním životě. Obyvatel Zárubu by se měl, podle představ starší generace, snažit využívat a rozvíjet je. SHŽ¹¹⁹ přenechalo částečné spravování Zárubu za domluvených podmínek jeho obyvatelům a předpokládá, že každý z nich si vezme na sebe díl odpovědnosti za to, aby fungoval ke spokojenosti všech. O případných problémech by měla neustále probíhat komunikace s lidmi ze SHŽ, především s člověkem, který je pověřen zastupováním SHŽ před Zárubem. Každý ze Zárubčanů by si měl život zařídit tak, aby na Zárubě nebo práci pro hospodářství trávil většinu času. Nemusí tam být pořád, ale pokud odtud odchází, je jeho povinností zabezpečit, aby někdo jiný přebрал jeho úlohy. Starší generace akceptuje, pokud si z nedostatku jiných možností bude muset přivydělávat na živobytí i mimo Zárubu. Lidé, kteří žijí z peněz státu, rodičů, nebo jiných dárců, by se podle zmíněných směrnic měli snažit, co nejdříve si najít nějaký způsob, jak žít ze své vlastní práce a společně se zástupci SHŽ by měli aktivně hledat možnosti, jak tak udělat. Měli by přijmout nabídky odpovídající jejich schopnostem. Samozřejmostí je tady rozdělení povinností Zárubčanů rovným dílem mezi sebou. Na vykonávání domácích prací by se měli domluvit tak, aby to přijali všichni obyvatelé Zárubu. Každý obyvatel Zárubu by měl otevřeně mluvit o svých potřebách, radostech a těžkostech. Taky by měl poslouchat ostatní a pokud je to možné vyjít jim vstříc. Na Zárubě je toho hodně, o co se je potřeba starat společně a proto tady nikdo nesmí zneužívat jiné a každý se má rovným dílem zapojit do společných prací. Obyvatel Zárubu by se měl naučit jasně odlišit, co dělá na společném, a co pro sebe. Po splnění povinností má nárok na svůj volný čas a ostatní to musí respektovat. Na Zárubě se dá nejvíce naučit výměnou zkušeností mezi lidmi, co tam bydlí, proto je velkou výhodou pokud jsou tady lidi otevření a pokud zkušenější poradí těm méně zkušeným. Zárub je otevřený dům. I když Zárubčané nejsou povinni přijmout každého hosta a za každých podmínek, nesmí je

---

¹¹⁷ Viz. příloha

¹¹⁸ Jsou dva- Maroš a Igor, terénní poznámky, 14.září 2008

¹¹⁹ Společenstvo pro harmonický život

bezodůvodně odmítat a ani dělat nic, co by je odrazovalo od návštěvy. Lidi by měli přijímat tak, jak by oni sami chtěli být přijímáni, pokud by byli na Zárubě hosty. Od hostů by měli žádat jenom tolik, aby se jim vrátily náklady na stravu, bydlení a čas, který jim věnovali. Přijetím hosta na Zárub přebírají Zárubčané za něj odpovědnost, je jejich povinností dát mu jasně vědět, jaké jsou na Zárubě pravidla, jaké má práva a povinnosti, ale i všechny potřebné praktické informace. Zárubčané by se měli snažit udržovat dobré nebo alespoň korektní vztahy s ostatními novousedlíky, především s nejbližšími sousedy a zapojovat se do dění v společenství, neizolovat se na Zárubě. Zárubčané by si měli brát na sebe jenom takové závazky, které jsou schopni v blízké době splatit. Pokud to z nějaké vážné příčiny není možné, jsou povinni o těchto závazcích uvědomit své následovníky. Taky musí přijmout dlužné závazky, které si na sebe vzali jejich předchůdci. Dům a jeho okolí musí jeho obyvatelé udržovat v pořádku tak, aby byl k radosti domácích i návštěvníků. Kromě úklidu a ukládání věcí na své místo jsou samozřejmostí drobné opravy na domě, udržování náradí, knihovna, sady, louky, zahrady a pod. Závažnější změny (přestavby domů, vysazení stromů, změna rozlohy zahrad a pod) si musí domluvit se zástupcem SHŽ předem.

Klíčovým zdrojem rozporů mezi starší generací a současnými obyvateli Zárubu, tím který již v předchozím období způsobil nedobrovolné vyloučení několika z členů společenství, je nařízení ohledně aktivního zapojování se Zárubčanů do dění v rámci širšího společenství novousedlíků.

Jak již bylo zmíněno v kapitole o představách zakládajících členů komunity, následující generace přechovávají v sobě analogickou ideu života ve společenství rovných v lůně přírody. Touží po možnosti realizovat své ideály bez venkovních zásahů a pravidel. Jen s nevlíí hledí na rozhodování starší generace o otázkách, které považují za výhradně interní, neodvází se však svůj odpor explicitně demonstrovat. Rozhorčení nahlas vyjadřují jen mezi sebou. V první večer jsem se stala svědkem konverzace Milana a Petry. Milan Petře přibližoval své nezhody s představiteli starší generace, Petra na to reagovala výrokem, že si to způsobuje sám, že rozumí, že se mu venkovní vlivy na chod gazdovství nelíbí, ale že kdyby bol zticha a zbytočně se k tomu nevyjádřoval, co podle jejího názoru stejně nemá cenu, měl by pokoj a nemusel by se bát, jestli tam bude moct dál zůstat. Ti, kteří o izolování Zárubu usilovali viditelně byli ze statku vykázáni.¹²⁰

Nechť Zárubčanů podílet se na aktivitách širší komunity má však i praktické důvody. Při vytížení jaké představuje každodenní provádění doplňkových prací při výstavbě

---

¹²⁰.záznam z neformálních konverzací, 13. září 2008 + terénní poznámky, 13.září 2008

komunitních budov, péče o školku nebo očekávaná účast na místním ochotnickém divadle jim zůstává jen málo času k zabezpečení bezproblémového chodu Zárubu.¹²¹ To vede k večerním diskusím typu: „Keby sme nemuseli chodiť každý deň dolu na tie galeje, boli by sme stihli narúbať drevo a nemuseli by sme sa tu teraz celú zimu tlačiť pri jednej peci.“¹²² Navenek jsou však vztahy obou generací korektní a o problémech tohoto druhu se mlčí.¹²³ Přestože taková poslušnost vůči generaci předchůdců odkazuje ke znakům spontánní *comunitas*, domnívám se, že se v tomto případě jedná spíš o snahu udržet se na hospodářství

Dalšími z problémů, o kterých se nemluví, které jsou však implicitně přítomny téměř v každé interakci obyvatelů hospodářství s příslušníky starší generace, je žárlivost místních žen vůči Zárubčankám a krátkodobým návštěvnicím.¹²⁴ Obyvatelky statku jsou si skrytého antagonizmu dobře vědomy a reagují na něj s humorem. Často jsem se stávala svědkem situací, kdy Zárubské ženy napodobovali výraz obličeje nebo imitovali některé z novousadlíček a pak se na tom dlouho smáli. Rozhořčuje je však, že jsou jim v důsledku této skutečnosti svěřovány jenom pomocné „nudné“ práce při výstavbách komunitních budov. Muži ze starší generace usilují žárlivost zamezit tím, že se stavební činnost snaží rozvrhnout podle možností tak, aby se Zárubčankama nepracovali ve stejný čas a obávají se jim svěřovat podstatnější činnosti během své nepřítomnosti. Nepřátelství žen se navíc v explicitnější formě zviditelňuje zákazem účasti na ženských setkáních, probíhajících každou středu dole ve vesnici¹²⁵.

Jedna událost, která, jak se domnívám, dobře ilustruje vztahy Zárubčanů s představiteli starší generace plné aspektů, o kterých „se nemluví“ a představující současně můj poslední dosavadní kontakt s obyvateli hospodářství, se odehrála asi měsíc po ukončení výzkumného pobytu. Petra, má klíčová informátorka, mi poslala sms zprávu s prosbou o zaslání zápisů z porad Valné hromady a dalších dokumentů, které mi poskytl k okopírování jeden z informátorů - Igor, člen SHŽ. Na mou odpověď, že jí samozřejmě materiály zašlu, ale nejdřív o tom uvědomím informátora a zeptám se ho, jestli mu to nevádí, reagovala okamžitým zrušením požadavku spolu s prosbou, abych mu o tom nepsala.

5.4. Ekonomické fungování gazdovství Zárub

---

¹²¹ Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

¹²² Zápis z neformálního rozhovoru nahrávaného na diktafon 4. prosince 2008

¹²³ Terénní poznámky 28. září 2008

¹²⁴ Vlastní zkušenost s touto skutečností jsem vykreslila v kapitole popisující můj vstup do terénu

¹²⁵ Záписy z neformálních rozhovorů, nahrávané na diktafon + terénní poznámky

Jelikož charakter projektu „ Škola harmonického života“¹²⁶ na statku Zárub je ve své podstatě neziskový. Fungování hospodářství bývá dotováno SHŽ měsíčně částkou 350 eur. Ve snaze snížit výšku této dotace byl pro krátkodobé návštěvníky zaveden poplatek 2,5 eur za každý den strávený na statku spolu s povinností odpracovat denně pět až šest hodin na projektech SHŽ¹²⁷. Poplatek následně v závislosti na míře spokojenosti představitelů SHŽ s pracovním nasazením hosta klesá.

Pro krátkodobé hosty, kteří na Zárub přichází za účelem relaxovat a nepodílejí se tady na práci, je uvedená suma vyšší. Odvíjí se od délky pobytu na statku ve smyslu „čím kratší doba-tým větší poplatky“.¹²⁸ Během prvního týdne bývá z pravidla 7 eur na den.

Pro stálé obyvatele domu tady platí relativně odlišné podmínky, odvíjející se od skutečnosti, jestli se jedná o člena EVS nebo o jedince na hospodářství trvale ubytovaného a platícího měsíční nájem ve výši 17 eur. Rozdíl se objevují především v počtu povinných pracovních hodin, jsou však udržovány jako minimální, takže běžní návštěvníci téměř nemají možnost postřehnout o kterou kategorii obyvatele se jedná.¹²⁹

Stálý obyvatel Zárubu, platící měsíční nájem je povinný zapájet se do pracovních aktivit SHŽ minimálně po dobu 20 dní v měsíci. Mzda za jeho práci představuje v tomto případě 1,5 eur na hodinu. Pokud je aktivní méně jako 20 dní měsíčně, dostává za práci odměnu ve výši obdobně jako brigádník - host, tj. 1,1 eur.¹³⁰ V případě méně než deseti odpracovaných dní případně celá jeho mzda Zárubu. Obyvatel hospodářství by měl podle směrnic SHŽ¹³¹ na jeho projektech strávit minimálně 40 hodin, přičemž za takovouto práci nejsou pokládány činnosti, související s běžným chodem hospodářství jako roubání dřeva, vaření, nebo oprava nářadí.¹³² V případě, že jeho práce za měsíc překročí hranici 60 hodin, případnou všechny peníze nad tuto výšku do společné pokladny Zárubu. Do těchto hodin bývá započtena i případná placená

---

¹²⁶ Představitelé SHŽ tak označují možnost přebývat na hospodářství, školou se v tomto případě rozumí probíhající víkendové kurzy řemesel, terénní poznámky 14. října 2008

¹²⁷ Konkrétně práce zahrnuje výstavbu Ekocentra, pomoc při provozu recyklačního střediska, vedení školky a pod. Zápisy ze zasedání Valné hromady 8.6. 2008

¹²⁸ Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

¹²⁹ Terénní poznámky 28. září 2008

¹³⁰ Hosté tyto peníze za svou činnost fyzicky nikdy nedostanou. 1,1 eur je odváděných za každou jejich aktivně odpracovanou hodinu do společné Zárubské pokladny. Většina o této skutečnosti vůbec netuší. Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

¹³¹ jsou uvedeny na každém formuláři s odpracovanými hodinami, které obyvatelé statku odevzdávají představitelům starší generace, bliž v kapitole o ekonomice normativní komunity

¹³² Jak už bylo zmíněno v podkapitole, vykreslující vztahy s příslušníky starší generace, tento bod je jedním z klíčových problémů, jelikož Zárubčanům při vytrženosti aktivitami směřujícími mimo gazdovství nezůstává čas k nevyhnutelným činnostem v jeho rámci. Zápisy z neformálních rozhovorů nahrávaných na diktafon 4. prosince 2008

práce mimo Zárubu a mimo projekty SHŽ.¹³³ Cílem tohoto opatření je zamezení zneužívání zárubského zázemí, bez toho, aniž by jedinec aktivně přispíval k jeho fungování.¹³⁴

Povinností dobrovolníka EVS je odpracovat na projektech SHŽ minimálně 50 hodin měsíčně. Do této práce jsou zahrnuty i školení, pracovní porady, cesty a pod. SHŽ připlácí do společné Zárubské pokladny každou takhle odpracovanou hodinu sumou 1,3 eur¹³⁵ Dobrovolník má nárok na osm volných dní v měsíci a 28 dní dovolené ročně. V období mimo tohoto určeného volna je povinný, v případě, že právě nepracuje na projektech SHŽ, strávit aktivní činností na hospodářství šest až sedm hodin denně. Každý dobrovolník má nárok na kapesné v hodnotě 110 eur měsíčně vyplácené přímo z jeho projektu přes program EÚ Youth jako i na bezplatné ubytování a stravu, které mu jsou poskytovány výměnou za jeho práci. V případě pracovních cest mimo hospodářství¹³⁶ má nárok na diety, případně stravné lístky, pokud není strava zabezpečena jinak. Cestovné spolu s ubytováním jsou mu zpětně propláceny.¹³⁷

Tyto peníze obyvatel v rámci hospodářství využije jenom minimálně, jelikož o stravu tady má postaráno.¹³⁸ Navíc množství peněz neslouží v těchto podmínkách jedinci ani k demonstraci sociálního statusu. Nikdo tady na ně nebere zřetel, členové sdílejí, což je jasnou demonstrací odlišnosti spontánní *comunitas* od života v rámci struktury. Ačkoli mezi obyvateli panuje maximální snaha o zabezpečení potravin určených pro běžnou konzumaci z vlastních zdrojů¹³⁹, bývají představiteli starší generace občasně doplněny některé suroviny ve velkých ekologicky nezávadných baleních, nakoupených v místní „Potravinovej banke“.¹⁴⁰ Jak už bylo zmíněno¹⁴¹ většina obyvatel domu, v důsledku vlastního nezájmu téměř netuší o otázkách souvisících s fungováním statku po ekonomické stránce. V období mého pobytu na Zárubě jednali zástupci SHŽ, formálně za hospodářství odpovídající, o těchto skutečnostech výhradně s mou klíčovou informátorkou Petrou.

5.5. Zvyky a obřady Zárubčanů

---

¹³³ v průběhu svého pobytu jsem se nesetkala s tím, že by někdo z obyvatel vykonával práci mimo projekty SHŽ

¹³⁴ Zápis ze zasedání Valné hromady 15.4. 2008

¹³⁵ Pracovní cesty mimo Zárub se do pokladny nepřiplácí. Zápis ze zasedání Valné hromady 15.4.2008

¹³⁶ v průběhu svého pobytu jsem se nesetkala s žádnou takovouto cestou u některého z dobrovolníků

¹³⁷ Zápis ze zasedání Valné hromady 15.4.2008

¹³⁸ Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

¹³⁹ Úsilí o potravinovou soběstačnost pokládám za jeden z obecných znaků spontánní *comunitas*. Terénní poznámky 3. prosince 2008

¹⁴⁰ Bliž o této instituci v podkapitole o ekonomickém fungování širší komunity novousedlíků. Terénní poznámky 22. září 2008

¹⁴¹ V podkapitole pojednávající o vztazích se starší generací

Vzhledem k uvedenému obdivu vůči způsobu života a tradicím slovanských předků¹⁴² dodržují obyvatelé lazů v blízkosti obce Hrochovce mnoho zvyků v podobě, v jaké se domnívají, že byli prováděny ještě v předkřesťanském období.¹⁴³ Pro obyvatele hospodářství Zárub, významně se podílející na těchto aktivitách, je však příznačných navíc i několik vlastních zvyklostí. Jsou prováděny společenstvím v rámci domu a slouží především k upevnění solidarity a identity členů se skupinou.¹⁴⁴

Každý den před zasednutím ke společnému jídlu¹⁴⁵ se všichni přítomní shromáždí kolem stolu na kterém bývají zapáleny čtyři svíce symbolizující hlavní živly - oheň, vodu, zemi a vzduch¹⁴⁶, drží se za ruce a společně zpívají děkovnou píseň za jídlo, které dostali.¹⁴⁷ Autorem textu písně je jeden z členů první generace. Má pět krátkých sloh, které si postupně každá z generací k původnímu nápěvu přidávala¹⁴⁸. V samotné děkovací formulaci není definováno, komu přesně je onen vděk adresován, použité je anonymní „ti“, pod kterým si má každý z členů možnost představit to, čemu on sám věří. Navzdory vášnivým večerním debatám o otázkách náboženství, reinkarnace apod. panuje v rámci společenství maximální svoboda v oblasti víry. Nefiguruje tady žádná vedoucí ideologie platná pro všechny členy.¹⁴⁹

Důležitým prvkem v životě Zárubčanů je i pravidelné každodenní pečení chleba jedním ze členů komunity. Po vyjmutí z kamen a vychlazení bývá zabalen do bílého plátěného šátku a pokropen vodou, která ho má očistit od negativních vlivů a zajistit následně jeho blahodárné působení. Traduje se, že chléb nikdy nesmí ležet otočený oblou stranou k zemi. To by mohlo přivodit neštěstí pro celé společenství. K ochraně před zlými silami slouží stejně i česnekový věnec, neustále visící u vchodových dveří.¹⁵⁰

---

¹⁴² Poukazuji tady na „ideál slovanského sedláka“ blíže popsany v kapitole o prvotních představách zakládajících členů komunity

¹⁴³ Blíž jich popíšu v podkapitole zabývající se zvyky a obřady celé nově usídlené komunity

¹⁴⁴ Usuzuji tak z Petřina vyjádření o tom, že cítí, že jsou si všichni hodně blízcí ve chvílích, kdy společně zpívají píseň nebo když si sedají ke společnému stolu. Takový pocit, že někam patří, značně postrádala během života s manželem před příchodem na Zárub. Rozhovor s Petrou, 26. září 2008 + terénní poznámky 14. září 2008

¹⁴⁵ obřad se provádí jen před snídaní a večeří, oběd pro obyvatele není podstatný, nepovažuje se za hlavní jídlo dne

¹⁴⁶ Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

¹⁴⁷ Terénní poznámky, 13. září 2008

¹⁴⁸ Rozhovor s Petrou, 26. září 2008

¹⁴⁹ Terénní poznámky 20. září 2008

¹⁵⁰ Rozhovor s Petrou, 26. září 2008 + terénní poznámky 20. září 2008

6. Normativní komunita v okolí obce Hrochovce

Cílem této kapitoly je stručně obeznámit čtenáře s fungováním normativní komunity zformované v blízkosti obce Hrochovce z řad někdejších obyvatel spontánní komunity na hospodářství Zárub.

6.1. Stručná charakteristika členů společenství

Komunita sestávající v současnosti ze 70 členů, až na jednu výjimku párů s malými dětmi¹⁵¹, osídlila okolí obce Hrochovce postupně v průběhu 14 let. Téměř každý z její členů¹⁵² prošel nejdřív zkušeností života na hospodářství Zárub, které ještě před devíti lety představovalo jediný obývaný dům mimo rámeček vesnice.

Obyvatelé se stylem života odrážejícím zájem o ekologii a deklarujícím obdiv k tradičním řemeslným a zemědělským technikám z doby našich předků na první pohled výrazně liší od ostatních obyvatel obce. Skutečnost, že jsou si své „inakosti“¹⁵³ a z ní plynoucí příslušnosti ke společenstvu vědomi, demonstrují například pořádáním a vlastní účastí na aktivitách určených výhradně členům pospolitosti¹⁵⁴, založením alternativní školy jenom pro „jejich děti“¹⁵⁵ a v neposlední řadě označováním skupiny v rámci běžných rozhovorů termínem komunita.¹⁵⁶

Členové pospolitosti obývají dohromady 12 domů¹⁵⁷ umístěných ve skupinkách 3-4 budov vzdálených od sebe asi 20 minut cesty lesem. Jedná se o jedince ve věku do 43 let, ze kterých větší část je vysokoškolsky vzdělaná, pracující z domu prostřednictvím internetu, případně vlastní drobné soukromné firmy na okolí. Příjmy domácností zabezpečují ve všech uvedených případech muži, jejich manželky se věnují starosti o její fungování a výchově dětí, kterou se snaží směřovat v duchu zásad trvale udržitelného rozvoje.¹⁵⁸

---

¹⁵¹ Děti je 20 z toho 14 ve věku od 0 do 5 let, 5 ve věku 6-9 let a 1 ve věku 13 let. Výjimku představuje muž ve věku 30 let, žijící bez partnerky v domě jednoho z mladých párů

¹⁵² V průběhu posledních pěti let se sice několik rodin přestěhovalo přímo do vlastních domů, bez předchozího pobytu na statku, ostatní členové komunity to však nevítají. Zárub považují za mimořádně obohacující zkušenost, nezbytnou pro následné zařazení jedince do širšího společenství. Rozhovor s Igorem 22.září 2008

¹⁵³ Rozhovor s Igorem 22.září 2008

¹⁵⁴ Blíž v podkapitole pojednávající o kulturních aktivitách a svátcích společenstva

¹⁵⁵ Blíž v podkapitole zabývající sa školou a vzděláváním

¹⁵⁶ Terénní poznámky 20.září 2008

¹⁵⁷ Další je momentálně ve výstavbě.terénní poznámky 2.prosince 2008

¹⁵⁸ Rozhovor s Dagmar 26.září 2008. S vysvětlením, co chápou členové společenství pod termínem trvale udržitelný rozvoj se již čtenář měl možnost setkat v kapitole o podobě ideologické komunity

6.2. Společenstvo pro harmonický život-organizace novousedlíků

Jedním ze základních znaků proměny spontánní komunity v komunitu normativní je vytvoření strukturálních vztahů mezi jednotlivými členy společenstva. Uzákonění smluvně podložených právních závazků a jistých společně uznávaných norem, platných pro každého ze zúčastněných mění charakter společenstva rovných- spontánní *comunitas*- v analogii struktury s jakou se setkáváme ve většinové společnosti.¹⁵⁹ V této podkapitole se pokusím vykreslit podobu strukturálně uspořádaných vztahů v rámci společenstva novousedlíků. Podílejí se na nich tři skupiny aktérů: představitelé organizace Společenstvo pro harmonický život¹⁶⁰, novousedlíci bydlící v blízkosti obce, ze kterých většina tvoří členskou základnu organizace¹⁶¹ a aktivisti, dobrovolně pomáhající v rámci ekologických projektů.

Již sedm let tvoří velká část novousedlíků členskou základnu občanského sdružení Společenstvo pro harmonický život. Jedná se o organizaci vytvořenou v obci s cílem „podporovat a vykonávat aktivity směřující k propagaci a praktické realizaci ideje trvalo udržitelného života.“¹⁶²

Společenstvo svou činnost deklaruje¹⁶³ jako „podporu snah jednotlivců a skupin, které nejen diskuzemi, ale i vlastním životem hledají obsah pojmu trvale udržitelný život“. Především mezi mladými lidmi se jeho představitelé snaží vzbudit zájem o hlubší vnímání života, přírody a společnosti. Vytváří prostor, který příchozím umožňuje vyklouznout ze zaběhnutých kolejí, a pár dní, nebo i let, žít "jinak". Takýto prostor pro změnu pohledu na okolí i sebe samé poskytují zájemcům jednak prostřednictvím zázemí na hospodářství Zárub, otevřeného všem návštěvníkům, na druhé straně slouží k vnitřní obrodě kurzy hlubinné ekologie, nebo různá meditační a sebezdokonalovací programy, probíhající v oblasti ve formě „víkendovek“, nebo několik denních táborů.

V Hrochovicích organizace usiluje o vytvoření vhodných sociálních a ekonomických podmínek pro novousedlíky, kterých značná část tvoří jejich členskou základnu. Podporuje iniciativy, které směřují k vytváření pracovních příležitostí¹⁶⁴, atraktivní sociální atmosféry,

---

¹⁵⁹ TURNER, Victor, 2004: *Průběh rituálu*. Lucie Kučerová. 1. vyd. Brno : Computer press, 194 s. ISBN 80-722-6900-3.

¹⁶⁰ dál SHŽ

¹⁶¹ tyto dvě skupiny se do značné míry prolínají

¹⁶² Zápis ze zasedání Valné hromady 4.10. 2003

¹⁶³ Zdrojem je webová stránka společenství, vzhledem k anonymizaci prostředí její adresu neuvádím

¹⁶⁴ Např. zahájením prací na výstavbě Ekocentra, nebo tvorbou projektů do budoucna, poznámka autora

tvořivého kulturního prostředí - tedy odstraňuje příčiny ubytku hlavně mladých obyvatel z tohto regionu. Současně jsou její aktivity jakýmsi experimentem, jehož cílem je vytvořit životaschopnou komunitu postavenou na trvale udržitelných základech - šetrnosti k přírodě, sociální solidaritě, podpoře individuální seberealizace i mezilidské spolupráce.¹⁶⁵

SHŽ se stala v roce 2004 členem evropské části mezinárodní organizace Global Ecovillage Network. Pro její členy to znamenalo vítanou možnost podělit se se zkušenostmi s desítkami projektů v celé Evropě, které mají cíle podobné těm jejich. S mnohými navázali kontakty¹⁶⁶ a připravují spolupráci v oblasti vzdělávání mládeže a v propagaci alternativních stavebních technologií.

SHŽ ve spolupráci s novousedlíky a aktivisty každoročně spoluorganizuje minimálně 20 víkendových a 6 týdeních akcí, na kterých mají návštěvníci možnost naučit se některá lidová řemesla, zkusit si tradiční nebo alternativní stavební a zemědělské postupy, dovědět se a diskutovat o environmentálních a sociálních otázkách, a v neposlední řadě i prakticky pomoci přírodě a společnosti. Většina akcí probíhá ve výchovně-vzdělávacím středisku Poružlie, některé však i na hospodářství Zárub, nebo v jiných částech Hrochovců. Výběr místa souvisí jednak se zaměřením kurzu, jednak, a to především, s kategorií návštěvníků, kterým je daná akce primárně určena. Účastníky jsou především mladí lidé ve věku 15-30, cílovou skupinou se však, v souvislosti se v současnosti téměř uplným dokončením rekonstrukčních prací na budově Ekocentra, stávají i rodiny s dětmi, děti z dětských domovů, nebo hendikepovaní jedinci.¹⁶⁷

SHŽ ve spolupráci s místní samosprávou od roku 2002 realizuje projekt Čisté pohorie. Jeho cílem je prosazovat odpovědné nakládání s odpady v regionu. Součástí projektu je i provoz Střediska tříděného sběru odpadu¹⁶⁸ pro okolní obce, dohromady asi pro 3500 jedinců. Každoročně se jim povede zachránit před vyhozením na skládku několik desítek tun odpadu. Členové komunity ho na dobrovolných brigádách, organizovaných pravidelně každé dva týdny třídí na základní druhy-papír, sklo, plasty a textil. Zaměstnanci recyklačního centra ho následně svážejí a dotřídí na jednotlivé suroviny. Tím odpad připravují na odvoz a další zpracování. Zaměstnanci STZO jsou místní obyvatelé a obyvatelé okolních obcí, především se jedná o příslušníky nižších sociálních skupin, kterých na tuto pozici doporučil úřad

---

¹⁶⁵ Zápis ze zasedání Valné hromady 4.10.2003

¹⁶⁶ Např. spolupráce s hostitelskými organizacemi Travelling School of Life, projekt Ecotopia, nebo projekt zaměřený na vzdělávání mladých- Youth developing local centers of Living and Learning, rozhovor s Marošem, 14.září 2008

¹⁶⁷ Zdrojem je webová stránka společenství, kvůli anonymizaci prostředí její adresu neuvádím

¹⁶⁸ STZO, nebo tzv. "recyklačko", rozhovor s Igorem 22.září 2008

práce.¹⁶⁹ Od roku 2005 je provoz STZO plně financován vesnicemi, které služby recyklačního střediska využívají. Do tohoto období patřilo její spravování k záležitostem SHŽ, pro organizaci se však ukázalo ekonomicky neúnosné i nadále ji zastřešovat, především v důsledku investic, které bylo nevyhnutelné udělat po požáru v objektu v roce 2003. Projekt se roku 2005 osamostatnil a vzniklo OZ Hroško¹⁷⁰, které ho spravuje. Rekonstrukce budovy však dodnes není ukončena.¹⁷¹

Během své existence SHŽ zrekonstruovalo několik tradičních lidových staveb – čtyři seníky, dvě dřevenice a rolnický kamenný dům- tzv. Slamienku. Při obnovovacích pracích byly užívány původní stavebně-technologické postupy. Uplatňovaly se např. při výrobě slaměných, nebo šindelových střech, hliněných omítek a vyřezávání dřevěných trámů. Práce byla, a pořád při všech jejích projektech je, ve velké míře realizována dobrovolníky.

Kromě tradičních shromažďují a prakticky testují i alternativní stavební technologie, založené na lehce dostupných místních přírodních materiálech, kterými jsou například slaměné a trstinové střechy, hliněné zdi a omítky, zdi ze slaměných balíků a pod. Poznatky a zkušenosti využívají při rekonstrukci objektů patřících organizaci, ale i při individuálních stavbách novousedlíků v Hrochovicích. Navázali spolupráci s organizacemi v zahraničí, které se věnují podobné tematice a připravují společné projekty zaměřené na propagaci přírodě blízkých stavebních technologií.¹⁷²

Novousedlíci sdružení v organizaci kromě dlouhodobých praktických postupů přírodního, resp. organického zemědělství, současně ožívají i některé tradiční zemědělské postupy. Většina z nich se snaží o samozásobení zeleninou a ovocem, samozřejmostí je tu nepoužívání chemie a v co největší možné míře šetrný přístup k přírodě. Experimenty s různými alternativními postupy provozují jedinci individuálně, přičemž si následně vyměňují zkušenosti a pomoc. Vypěstované potraviny směňují mezi sebou, případně část produktů nabízí na prodej starousedlíkům.¹⁷³

Na Zárubě má organizace k dispozici cca. 20 ha půdy, kterou však její členové z větší části nejsou schopni využít. Problémem je neefektivní uplatnění pracovního potenciálu obyvatel a návštěvníků statku jako i jejich nedostatečný počet v některých obdobích sezony. Pořád se

---

¹⁶⁹ Rozhovor s Alenou, 3.prosince 2008

¹⁷⁰ organizace vytvořená pro tento účel, rozhovor s Igorem, 22.září 2008

¹⁷¹ Zdrojem je webová stránka společenstva, kvůli anonymizaci prostředí její adresu neuvádím

¹⁷² Zdrojem je webová stránka společenstva, kvůli anonymizaci prostředí její adresu neuvádím

¹⁷³ Zdrojem je webová stránka společenstva, kvůli anonymizaci prostředí její adresu neuvádím

proto hledají možnosti ekologického obhospodařování pozemků, tak, aby bylo i ekonomické.¹⁷⁴

Organizace Společenstvo pro harmonický život ve svém fungování disponuje dvěma druhy výkonných orgánů. Jsou jimi Valná hromada a koordinační skupina.¹⁷⁵

Valná hromada představuje nejvyšší orgán sdružení. Je tvořena všemi jeho členy a schází se pravidelně v dvou týdeních intervalech v prostorách budovy školy. V případě, že o setkání požádá víc jak jedna pětina členů, může se zasedání uskutečnit i mimo tohoto intervalu. Úlohou koordinační skupiny je tedy shromáždit co nejpočetnější část členské základny k rozhodování do uplynutí doby třech dnů. Rozhodnutí je platné pokud za přijetí usnesení hlasuje alespoň čtyř-pětinová většina přítomných. K úlohám členů valné hromady patří: rozhodování o přijetí, nebo naopak odvolávání členů sdružení jako i představitelů koordinační skupiny, pověření skupiny řešením konkrétních úloh, schvalování rozpočtu sdružení, rozhodování o nakládání s movitým a nemovitým majetkem sdružení a určování doby přerušování členstva, v případě že o to některý z členů požádá.

Do kompetence koordinační skupiny náleží kromě výše zmíněné organizace setkání valné hromady mimo pravidelného intervalu v případě potřeby především plnění jí zadaných úloh. Je tvořena pěti členy, volenými Valnou hromadou na dobu tři roky. Období členství v ní však může být kdykoliv z objektivních příčin Valnou hromadou přerušeno, nebo ukončeno. K povinnostem členů koordinační skupiny patří i správa hospodářství Zárub a starost o zapojování se jeho obyvatel do aktivit společenstva.¹⁷⁶

6.3. Ekonomické fungování komunity novousedlíků

Členové pospolitosti, usilující o dosažení co největší možné míry ekonomické nezávislosti své oblasti na okolí¹⁷⁷ uvedli v roce 2002 v novousedlické části obce Hrochovce v platnost systém bezpeněžní směny tzv. LET system.¹⁷⁸ Jednalo se o místní samoregulační systém nepřímé směny služeb, zboží a náradí v rámci skupiny, kterého cílem byla podpora a posílení spolupráce jednotlivých členů společenstva v zájmu jeho rozvoje.¹⁷⁹ Systém po třech letech fungování zanikl.

---

¹⁷⁴ Zdrojem je webová stránka společenstva, kvůli anonymizaci prostředí její adresu neuvádím

¹⁷⁵ Zápisy ze zasedání Valné hromady, 4. října 2003

¹⁷⁶ Zápisy ze zasedání Valné hromady, 4. října. 2003

¹⁷⁷ V období kdy systém začal fungovat byly jejich představy o míře, jakou je soběstačnost za daných podmínek možné dosáhnout, o mnoho idealističtější než je tomu v současnosti. Rozhovor s Igorem 22. září 2008

¹⁷⁸ Local Exchange trading system. Zápis ze zasedání Valné hromady 12. listopad 2002

¹⁷⁹ Členská smlouva LETS, 1. Května 2002

Tento systém poskytoval pravidelně obnovovaný katalog nabídek a potřeb, který byl průběžně doplňován u zapisovatele a obnovován jednou za čtvrt roku. K nahlédnutí byl každému z členů v pěti kopiích na rozličných místech v domech představitelů koordinační skupiny.

Jako směnná jednotka sloužil obyvatelům 1 Hroch. Označení zvolené měny bylo odvozeno od názvu obce. 10 Hrochů se přitom rovnalo přibližně jedné hodině práce. Pohyby hrochů byly pravidelně zvoleným zapisovatelem evidovány v na to určeném sešitě-Hrochovníku - a to jednotlivě na účtech každého z členů. Poskytovatelovi služby se daný počet Hrochů připočítával aby se následně odpočítal z účtu příjemce. Každý člen přitom do systému vstupoval s nulovým stavem svého účtu. Všichni zúčastnění byli oprávněni nahlížet do účtů ostatních, což mělo přispět k regulaci rovnováhy v rámci směny a zabránit pasivní bilanci některého z členů. V případě, že se stav účtu některého z členů pohyboval v mínusu pod hranicí 1000 Hrochů a jedinec svůj závazek nesnižoval po dobu tří měsíců, mohlo společenstvo žádat o vysvětlení, případně, při ještě větším dluhu vyloučit jedince z další účasti na fungování systému. Tento systém byl bezúročný. Za členství se platil symbolický poplatek, kterého výška byla pravidelně určována na zasedáních Valné hromady ve čtvrtletých časových intervalech.¹⁸⁰

Existují dvě různé verze vysvětlení toho, proč popsaný systém po třech letech fungování zanikl. Jednou je skutečnost, že v dané době počet dospělých členů komunity, kteří by mohli poskytovat zboží a služby ke směně nedosahoval ani 40 jedinců, takže nabídka ani zdaleka nemohla pokrýt různorodost služeb po kterých byl zájem.¹⁸¹ Další vysvětlení poukazuje jednoduše na pokles nadšení u zúčastněných členů. Se zakládáním rodin rostly jejich individuální potřeby a zájmy skupiny se přirozeně dostávali na druhé místo. Systém nikdy nefungoval bezchybně a v praxi situace představovala ohromný růst účtů těch, kterých dovednosti, nebo statky byli pro ostatní lukrativními oproti prázdnotě na účtech takových, kteří neměli co nabídnout. Podle této druhé verze byl LETS již od počátku udržován uměle a živen z nadšení pro ideu vytvoření dokonale soběstačné komunity.¹⁸²

Další institucí, vytvořenou novousedlíky jen rok po založení LETS, fungující však až do dnešních časů je společný sklad potravin- tzv. Potravinová banka nacházející se asi 700 metrů od skupinky čtyř budov vedle hlavní cesty. Nakupování v této malé místnosti, ve které je však

---

¹⁸⁰ Zápis ze zasedání Valné hromady, 12. listopad 2002

¹⁸¹ Rozhovor s Igorem, 22.září 2008

¹⁸² Rozhovor s Alenou 3.prosince 2008

možné sehnat téměř vše nezbytné pro vesnický život¹⁸³, co se obyvatelům nepovede zajistit z vlastních zdrojů, probíhá na principu důvěry. Z plechovky, která je ukrytá na místě, se kterým jsou všichni členové obeznámeni si jedinec vybere klíče, sám si v „bance“ nabere zboží podle potřeby, zváží ho a vhodí požadovanou sumu, která je pro každou potravinu uvedena v přehledném seznamu na nástěnce, do připravené pokladničky.¹⁸⁴

Po vykonání první inventury, dokončené správcem této instituce krátce před zahájením mého výzkumného pobytu byla za pětiletou dobu fungování zjištěna v bance ztráta jenom čtyři a půl tisíce Sk. Tuto skutečnost si správce- Igor- vysvětluje nepřesným vážením některých z nakupujících.¹⁸⁵

6.4. Vztahy

V podkapitole zabývající se vztahy obyvatel hospodářství Zárub již bylo pojednáno o vazbách, které Zárubčany poutají k představitelům starší generace a naopak starší generaci k obyvatelům statku. Vzhledem k této skutečnosti se v následujících řádcích zaměřím výhradně na popis charakteru vztahů členův komunity novousedlíků vůči sobě navzájem, jakož i vůči starousedlíkům, žijících v obci.

Obecně je možné mezi členy komunity najít nadstandardně blízké vazby. Vzájemně si pomáhají v běžných situacích, neformálně se scházejí kdykoliv je to možné, hromadně pracují a často i společně spí v domě některého z nich. Na intenzitu vzájemné blízkosti působí jednak vzdálenost jednotlivých domů od sebe, jednak, a to především, fakt, jestli žili daní jedinci v minulosti na Zárubě společně nebo patří k jiným generacím. Na generacích, které tam fungovali ve stejném čase se totiž tato zkušenost podepsala. Jedinci jsou spjatí společnými zážitky a vyhledávají přednostně společnost těch, jež na základě života na statku měli možnost poznat blíž. Dokumentuje to výrok Maroše „Bývame s Igorom v domoch hned vedľa, takže prakticky spolu obe rodiny. Vždy to tak bolo, aj vtedy na Zárube ešte, neviem si predstaviť že by sme boli bez nich po tých rokoch.“¹⁸⁶

Charakter partnerských vztahů je taky jednou z věcí, na kterých život v komunitě zanechal značný vliv. Několik informátorek v rozhovorech poukázalo v této souvislosti na složitost způsobu života, jakým žijí ženy v oblasti.¹⁸⁷ Na skutečnost, že, na rozdíl od mužů,

---

¹⁸³ Rozhovor s Alenou 3.prosince 2008

¹⁸⁴ Rozhovor s Igorem, 22.zář 2008

¹⁸⁵ Rozhovor s Igorem, 22.zář 2008

¹⁸⁶ Rozhovor s Marošem ,14. zář 2008

¹⁸⁷ Rozhovor s Alenou, 3.prosince 2008, rozhovor s Dagmar, 26.zář 2008

kterým jsou tu ponechané široké možnosti realizace, ženě kromě práce v domácnosti nezůstává nic, o co by se mohla opřít, co by ji naplňovalo. Ženám tu samozřejmě nikdo nebrání rozvíjet vlastní projekty, při starosti o domácnost a často početné potomstvo jim však, vzhledem ke skutečnosti, že v těchto podmínkách trvá každá práce v průměru třikrát déle než je tomu ve městech, jaksi na nic jiného nezůstává čas. Jak to v rozhovoru přiblížila Alena: „Na začátku tu bolo to nadšenie, vieš, že v popole si budem prať a všetko sa naučím robiť sama a...dobře mi to šlo také zo tri roky. Ale keď sa celý deň pri tých prácach len točíš a stále to isté treba, zabudneš na rozvoj svojho vnútra. Ja som skoro zabudla, prečo som sem vlastne prišla.“¹⁸⁸ Pocity nenaplněnosti vlastního života se ženy v komunitě snaží vykompenzovat tzv. „ženskými setkáními“, organizovanými pravidelně jednou týdně. Povídají si na nich o problémech, které je potkali během uplynulého týdne, společně medituji a hledají řešení.¹⁸⁹

Ve vztazích se starousedlíky- obyvatelky obce, kteří v ní žili dávno před příchodem členů komunity, nedochází už po celé léta k žádnému výraznějšímu posunu.¹⁹⁰ V Hrochovicích vládne striktní rozdělení oblastí působení takže se „stromáci“ se svými sousedy dostávají do blízkého kontaktu jenom zřídka.¹⁹¹ Navzdory počáteční snaze novousedlíků o zapojení celé obce do jimi pořádaných environmentálních akcí se doteď jejich ambice nedočkali odezvy. Starousedlíci si i po 14 letech sousedství zachovávají odstup a na členy komunity hledí jako na vetřelce, kteří v oblasti nemají co dělat.¹⁹² Novousedlické děti pokladají za špinavé a založení komunitní školy přivítali s nadšením, jelikož „stromáky“ izoluje od dětí ostatních. Stejně vztah komunitních členů vůči starousedlíkům postrádá prvky sympatií. V očích novousedlíků jsou vesničani starými zatrpklými alkoholiky bez cíle se kterými se neoplatí ztrácet čas.¹⁹³ Dobrovolné vymezování se novousedlíků z většinové společnosti- ze struktury- tak lze považovat za jeden ze znaků charakteristických pro *comunitas*

6.5.Kulturní akce a oslavy svátků

Kromě občasných víkendových environmentálních a řemeslných kurzů,zaměřených především na platící hosty z venku, si členové komunity zpestřují život i pravidelnými

¹⁸⁸ Rozhovor s Alenou, 3.prosince 2008

¹⁸⁹ Rozhovor s Alenou, 3.prosince 2008

¹⁹⁰ Rozhovor s Marošem, 14.září 2008

¹⁹¹ Terénní poznámky, 15.září 2008

¹⁹² vycházím z tvrzení novousedlíků. Jestli se jejich doměnka o tom jak je starousedlíci vnímají zakládá na reálném základu jsem bohužel neměla možnost zjistit, jelikož jsem se v průběhu výzkumu pohybovala výhradně mezi novousedlíky a k starousedlíkům jsem jako „stromáčka“ neměla přístup.

¹⁹³ Rozhovor s Marošem 14.září 2008

aktivitami pořádanými výhradně pro ně samé. Na tyto akce se nedostává nikdo další a na některé z nich, např. na ženské setkání bývá zamezen přístup nejen mužům z komunity ale dokonce i ženám dlouhodobě žijícím na Zárubě.¹⁹⁴

Tance univerzálního míru představují aktivitu, na které se komunita setkává pravidelně jednou týdně v budově školy. Probíhají pod vedením jednoho z párů. Jedná se o pomalé kruhové tance, prováděné za účelem načerpání síly a duchovní energie. Klíčovým je při nich motiv zrcadla, kterým jsou si v rámci kruhu všichni zúčastnění navzájem. Tancující se vnímá skrze pohled druhých na jeho osobu. Zúčastnění tance vnímají jako obohacující zkušenost. Především pro ženy je to vítaná forma oddechu z náročného týdne v domácnosti.

Tyto tance se stali inspirací pro založení místního ochotnického divadla, na kterém se aktivně podílejí téměř všichni členové.¹⁹⁵ Jedná se o celkem nový projekt. V období mého druhého pobytu se právě rozbíhal a na setkáních se začínali nacvičovat první scény. Bohužel mi nebylo povoleno zúčastnit se, stala jsem se však svědkem vášnivé diskuse třech žen přecházející místy až v hádku ohledně povahy představení. Původní myšlenkou, převzatou ze zmíněných tanců byl totiž motiv zrcadla, kterým jsou pro každého lidé kolem. V rámci představení měl každý ztvárňovat jiného člena komunity tak, jak ho vnímá s jeho klady i nedostatky. Dvě ze zmíněných žen byly z tohoto nápadu nadšené, zatímco třetí poukazovala na riziko neshod a konfliktů, které by mohla taková, v jejích očích nepatřičná, otevřenost mít za následek. Namísto zmíněné myšlenky navrhla, aby hrál každý z členů komunity sebe, tak jako se vnímá on sám.¹⁹⁶ Jak jsem se doslechla později, obě myšlenky si našly dostatek příznivců a staly se tak předmětem rozsáhlých diskuzí. Nakonec, jak mě později sms zprávou uvědomila moje klíčová informátorka Petra, zvítězila druhá idea- v současnosti hraje v rámci představení každý sám sebe.

Kromě tanců univerzálního míru, divadla a ženských setkání se nepravidelně, asi třikrát měsíčně komunita schází při společné meditaci, vedené učitelkou místní školy. Účastníci se na nich společně učí na chvíli zapomenout na problémy a najít v sobě samých stav harmonie.¹⁹⁷ Výčet akcí, na kterých se tito jedinci podílejí dotváří navíc časté setkání věnované místním dětem na kterých pro ně dospělí pořádají rozličné hry a překvapení.¹⁹⁸ Během svého pobytu jsem se například stala svědkem mikulášského večírku na kterém byli dětem ve skořábkách z ořechů schovány papírky s přáními.

---

¹⁹⁴ Rozhovor s Dagmar, 26. září 2008

¹⁹⁵ Terénní poznámky, 2. prosince 2008

¹⁹⁶ Terénní poznámky, 2. prosince 2008

¹⁹⁷ Rozhovor s Alenou, 3. prosince 2008

¹⁹⁸ Rozhovor s Dagmar, 26. září 2008

Jelikož komunita společně sdílí ideál návratu k tradicím vlastním slovanským předkům, usiluje většinu výročních svátků slavit způsobem, jakým se domnívá, že byly slaveny kdysi jimi.¹⁹⁹ Jedná se o svátky spjaté s přírodou a vegetačním cyklem. Jejich smyslem je prostřednictvím agrární magie ovlivnit přírodní zákony a síly, aby poskytli v daný rok dostatek úrody k zajištění základních existenčních potřeb společenství.²⁰⁰ Členové společenstva nevnímají tyto zvyklosti nijak absolutně. Nepřechovávají víru v bohy starého slovanského pantheonu, ale na zachování tradicí hledí spíše jako na možnost přiblížit se ideálu, panujícimu v době, kterou pokládají za nezkažený, čistý prvopočátek. Dokumentuje to výrok Maroše „Tie obrady sú pekné, mám ich rád a som rád že sa to tu takto robí cez sviatky. Jasné že neverím na božstvá s 10 hlavami, ale tam o to nejde. Je to celé pekné.“²⁰¹

Několik, více méně plynule na sebe navazujících zvyklostí se váže k období zimního slunovratu- tzv. Kračunu, nejkratšímu dnu v roce. Staří Slovani si s tímto dnem- 21. prosincem spojovali smrt boha slunce Svaroga a narození jeho syna Dazboha.²⁰² Mýtus je odvozen ze skutečnosti, že doba slunovratu je časem, kdy „je síla životodárného slunce nejslabší, kdy noc a s ní spojené síly temna, chladu a smrti dosahují vrcholu. Náš svět je právě v tomto období nejbliže podsvětí, a nejen to, v době zimního slunovratu dokonce mizí hranice mezi naším světem a podsvětím.“²⁰³ Tradičně bývá tento svátek oslavován celonočním pálením ohňů, případně přeskokováním přes ně. Členové komunity takto společně u ohně tráví tuto noc každý rok za participace mnoha hostů.²⁰⁴ Další zvyklosti, vážící se k období „12 temných dní“²⁰⁵ následujících po 21. prosinci však již nedodržují.²⁰⁶

K jednomu z nejoblíbenějších svátků oslav jara mezi novousedlíky v Hrochovcích patří vyhánění Smrti-Mořeny. Tato událost je tady každoročně vítanou atrakcí především pro děti. Slaměná panenka, kterou ve škole pod vedením učitelky vyrobí, je slavnostně nesena v průvodu všech členů, aby byla následně hořící odhozena do řeky na znamení konce zimy.

---

¹⁹⁹ Rozhovor s Marošem, 14. září 2008

²⁰⁰ Galuška, 2004, str.54

²⁰¹ Rozhovor s Marošem, 14. září 2008

²⁰² Bývá nazýván i Božic (Galuška, 2004 : str. 52)

²⁰³ VÍTOSLAV. *W*www.rodnavira.cz : *Hody* [online]. 14.3.2007 , 5.7.2008 [cit. 2008-09-10]. Česky. Dostupný z WWW: <www.rodnavira.cz>.

²⁰⁴ průběh noci bohužel neumím detailněji přiblížit, jelikož jsem se obřadu přímo neúčastnila a dovědela jsem se o něm jenom zprostředkovaně

²⁰⁵ Jedná se o personifikaci 12 měsíců. Během 12 dní mají nad světem nadvládu temné mocnosti, kdežto po dalších 12 měsících převládají naopak síly slunce a dobra. (Kozák, 2001)

²⁰⁶ Rozhovor s Marošem, 14. září 2008

Podobný průvod se tu za pár dní opakuje v Květné neděli, kdy je však místo panenky na čele nesen máj- čerstvě vykácený strom zdobený stužkami a malovanými vajíčkama.²⁰⁷

Svátku letního slunovratu-nejdelšího dne v roce- patří mezi oslavami prováděnými komunitou o cosi méně významné místo. Analogicky k slunovratu zimnímu i při letním je zvykem pálení ohňů. Je jich však víc, ne jeden společný a tak tato noc mívá spíš charakter setkání skupinek nejbližších.²⁰⁸

Poslední pro komunitu významný svátek představují Dožínky- oslavy sklizně polních plodin, kdy každý ze členů, následující tradice, přináší bohům jako oběť na přenosný dřevěný oltářek ve společném vlastnictví, v podobě boha Svantovíta se čtyřmi obličejí kousek vybrané plodiny, vypěstované v průběhu uplynulého roku.²⁰⁹

6.6. Škola a vzdělávání

1.září 2008 byl v novousedlické části obce Hrochovce slavnostně otevřen nový školní rok v nově zřízené komunitní škole.²¹⁰ Jedná se o jednotřídku, navštěvovanou pěti dětmi, které se tu pod vedením učitelky- jedné z novousedlic Patricie- která je současně i ředitelkou, vzdělávají v rámci nového školního programu, vytvořeného speciálně pro tuto konkrétní školu.²¹¹

V současnosti je otevřený jen její první stupeň, jelikož děti novousedlíků zatím kromě jediné výjimky- 13 leté dívky, která navštěvuje základní školu v sousední obci, nedospěli do věku překračujícího deset let. Do roku 2011 je plánováno i otevření stupně druhého.²¹²

O vznik nejmenší školy na území SR se zasloužili dva hlavní motivy. Jednak skutečnost, že každodenní vození dětí do školy vzdálené od bydliště asi hodinu cesty zabíralo rodičům množství času a to i naproti tomu, že se v při této povinnosti střídali a vozili děti hromadně, bylo nepohodlné a v zimním období často nebezpečné.²¹³ Klíčovým stimulem bylo podle jedné z matek pozorování reakcí dětí na školu, kterou předtím navštěvovali. Fakt, že se do ní nejen netěšili, nýbrž každé ráno představovalo doslova zápas o možnost zůstat doma.²¹⁴

---

²⁰⁷ Rozhovor s Marošem, 14.září 2008

²⁰⁸ Rozhovor s Marošem, 14. září 2008

²⁰⁹ Rozhovor s Marošem, 14. září 2008

²¹⁰ Zápisy ze zasedání Valné hromady, 4.října 2008

²¹¹ Rozhovor s Patricií, 15. září 2008

²¹² Rozhovor s Patricií, 15. září 2008

²¹³ Dotazník „čo od školy očakávam pre svoje dieťa“, květen 2006. Dotazník byl vytvořen představiteli SHŽ před zřízením místní školy. Jeho cílem bylo zjistit jakou podobu vzdělávání si tamní rodiče představují pro své děti

²¹⁴ Rozhovor s Dagmar, 26. září 2008

Rodiče, kteří se po více společných diskusích o problému rozhodli konat a podnikli náležité kroky směrem k uznání školy ministerstvem školství SR se asi po dvou letech dočkali, čehož výsledkem se stala komunitní škola s rozšířenou výukou předmětů s ekologickým zaměřením.²¹⁵

V prostorech, kde probíhá výuka se pojí tradiční prvky s prvky modernosti. I navzdory skutečnosti, že je místnost vykuřována klasickými kamny na dřevo²¹⁶ a žákům z toho navíc plyne povinnost vhazovat do ní v pravidelných intervalech polena, nejedná se o snahu „vrátit děti do jeskyně“²¹⁷. Ve třídě je totiž k dispozici pět počítačů, takže je každému žákovi umožněno učit se pracovat na vlastním.²¹⁸ Místní učitelka vnímá skupinu věkově smíšených dětí jako ohromnou výhodu, jelikož starší tu napomáhají k rychlejšímu postupu mladším. V této souvislosti se však vynořuje i otázka, jestli taková pomoc naopak nebrzdí rozvoj starších žáků. Rodiče jsou s fungováním školy spokojeni, s radostí vnímají fakt, že se místní děti netěší na letní prázdniny.²¹⁹

---

²¹⁵ Rozhovor s Jurajem, terénní poznámky, 16.září 2008

²¹⁶ Terénní poznámky, 15.září 2008

²¹⁷ Rozhovor s Patricií, 15.září 2008

²¹⁸ Rozhovor s Patricií, 15.září 2008

²¹⁹ Rozhovor s Dagmar, 26.září 2008

Závěr

Po 14 letech se z původní představy o vytvoření samostatné, po ekonomické stránce dokonale soběstačné komunity, nezávislé na dění v okolním světě, jejíž členská základna by se skládala ze vzájemně se podporujících homogenních jedinců, vyvinulo společenství lidí, kteří společně žijí na základě pevně stanovených norem, připomínajících spíš strukturální uspořádání panující v rámci většinové společnosti.

Členové společenství však nerezignovali na své prvotní ambice absolutně. Stále usilují o šíření myšlenky života v duchu trvale udržitelného rozvoje a snaží se jeho zásady okolí demonstrovat na sobě samých - životem v přírodě za skromných materiálních podmínek. Plán přičinit se o nápravu světa „sžíraného konzumem“ zůstal stejný, změnila se jenom forma jeho naplnění - už ne uzavírání se do úzké izolované skupinky, nýbrž podnikání osvětových aktivit směřujících daleko za hranice obce.

Společenství si pro své další fungování ponechalo několik rysů, které vzbuzují nevraživost ze strany starousedlíků a dělají v jejich očích z každého novousedlíka „podivína“, neboli „stromáka“ - odlišné oblečení, akce na které je jedincům nepatřícím do řad společenství zakázaný přístup, slavení starých výročních svátků a podobně. Obec Hrochovce se svými obyvateli představuje vůči komunitě jakousi venkovní strukturu, která se na dění a pravidla v rámci společenství dívá s nepochopením. Jak říká v této souvislosti Turner „všechny stálé projevy *comunitas* se musejí jevit jako nebezpečné a anarchistické a musejí být ohrazeny pravidly, zákazy a podmínkami.“²²⁰

Fascinující na situaci v Hrochovicích je však skutečnost, že právě ta komunita, která se potkávala od počátku své existence s nepochopením, pramenícím z oblasti struktury z venku, se po odchodu z gazdovství Zárub a po tom, co si následně vytvořila vlastní závazné normy fungování - po tom co se stala normativní *comunitas* - představuje teď analogickou strukturu vzhledem ke spontánní *comunitas*, tvořené současnými obyvateli hospodářství.

---

²²⁰ TURNER, Victor, 2004: *Průběh rituálu*. Lucie Kučerová. 1. vyd. Brno : Computer press, 194 s. ISBN 80-722-6900-3,s.108

Na Zárub přichází každých několik let nové a nové generace „hledáčů“, odhodlaných vybudovat si svou spontánní komunitu izolovanou od civilizace. Vrátit se do doby života předků - k čistým prvopočátkům a příkladem, který bude takovýto život představovat pro ostatní, se přičinit o budování nového, lepšího, po ekologické stránce nezávadného světa - on je tím „rájem“, o jehož nalezení šlo a stále jde i generaci jejich předchůdců. Starší generace však na cestu hledání obyvatel gazdovství hledí s nevolí a stanovami pro usměrnění fungování gazdovství brání permanentním snahám jedinců na Zárubu v odtrhnutí se od struktury, kterou se vzhledem k nim stala. Napětí mezi generacemi tím eskaluje a projevuje se i v běžných interakcích, ačkoliv je z obou stran patná představa ho tlumit..

Starší generace sice nenechává Zárubčanům plnou kontrolu nad fungováním statku, umožňuje jim tam však žít po materiální stránce dokonale skromným životem v lůně přírody, právě takovým, jaký si většina z obyvatelů při svém příchodu vysnila. A tady někde se nachází klíčový zlom mezi hledáním ráje a konkrétní snahou o jeho realizaci. Obyvatelé totiž neustále naráží na ty samé problémy jako jejich předchůdci - na práci, při jejímž vykonávání chtějí být stejně úspěšní jako kdysi staří Slované, na zklamání z pomalého získávání zručností nevyhnutných pro její realizaci, na potřebu soukromí, která v rámci takovéto komunity nemůže být plně uspokojena, na neustálé obtěžující proudění hostů domem.

Tyto problémy časem zákonitě vedou k nutným kompromisům. První generace, která se po čase zřekla ambicí na život v radikální skromnosti a rozhodla se pro střední cestu, byla po uplynutí několika let následována další, kterou však na Zárubu pohotově vystřídali noví „hledáči“. Cyklus se neuzavírá, pokračuje dál. „Ráj“, kterým je vize ekologicky nezávadného, čistého světa, pro žádnou z generací není ztracený. Jejich členové ho pořád hledají, ačkoli každá generace jiným způsobem.

Bibliografie

Knihy

HENDL, Jan, 2005: *Kvalitativní výzkum : Základní metody a aplikace*. 1. vyd. Praha : Portál, 407 s. ISBN 80-7367-040-2.

Komunita : Použití pojmu komunita v angloamerickém prostředí. In *Partnerství, komunita, filantropie, participace : Vstupní texty k třídním seminářům programu*. Praha : Nadace Open Society Fund, 2001

BUBER, Martin, 2005: *Já a ty*. Michal Plzák. 3. vyd. Praha : Kalich, 164 s. Kairos; sv. 2. ISBN 80-7017-020-4.

BUDIL, Ivan, 2001: *Za obzor Západu : Proměny antropologického myšlení od Isidora ze Sevilly po Franze Boase*. Ondřej Svátek. 1. vyd. Praha : Triton, 763 s. ISBN 80-7254-163-3.

TURNER, Victor, 2004: *Průběh rituálu*. Lucie Kučerová. 1. vyd. Brno : Computer press, 194 s. ISBN 80-722-6900-3.

DISMAN, Miroslav, 2008: *Jak se vyrábí sociologická znalost : Příručka pro uživatele*. 3. dopl. vyd. Praha : Karolinum, 371 s. ISBN 978-80-246-0139.

VAN GENNEP, Arnold, 1991: *Přechodové rituály : Systematické studium rituálů*. 1. vyd. Praha : Lidové noviny, 201 s. ISBN 80-7106-178-6.

STANĚK, Jan. *Stupeň urbanizace a individualizace společnosti- souvisí spolu? : Statistické zhodnocení*. Praha, 2007. 55 s. FHS. Vedoucí bakalářské práce Inna Čábelková.

GARDNER, John W., 1991: *Budování komunity*. Alena Faltýsková. 1. vyd. Praha : Nadace VIA, 31 s.

VAN DÜLMEN, Richard, 2006: *Kultura a každodenní život v raném novověku*. Martin Nodl. Praha : Argo, 358 s. Každodenní život. ISBN 80-7203-812-5.

NEDBÁLKOVÁ, Kateřina, 2006: *Sputaná rozkoš : Sociální reprodukce genderu a sexuality v ženské věznici*. 1. vyd. Praha : Slon, 198 s. ISBN 80-86429-65-2.

GALUŠKA, Luděk, 2004: *Slované : doteky předků*. Brno : Moravské zemské muzeum, 141 s. ISBN 80-7028-218-5.

Internetové zdroje

VÍTOSLAV. *Www.rodnavira.cz : Hody* [online]. 14.3.2007 , 5.7.2008 [cit. 2008-09-10].
Česky. Dostupný z WWW: <www.rodnavira.cz>.

KONOPÁSEK, Z. (1997): Co si počít s počítačem v kvalitativním výzkumu [online]. *Biograf*, 12, 106 odst. [cit. 2009-01-28].
Dostupné z:
<<http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=1205>>

Přílohy

1. Stručná charakteristika některých informátorů

Igor- Devětatřidsetiletý muž, který v Hrochovicích žije již 14 let. Patřil k prvním z novousadlíků a zároveň je jedním z osmi majitelů gazdovství Zárub. Povoláním je informatik. Své práci se v současnosti věnuje z domu, prostřednictvím internetu. Je vášnivým ekologickým aktivistou. Již v předrevolučních dobách se pravidelně účastnil akcí environmentálně lazené organizace Brontosaurus. V současnosti se do projektů SHŽ nezapájí, ačkoli je oficiálním členem Valné hromady. Věnuje se řízení recyklačního střediska.

Dagmar- Je Igorovou sestřenicí. Do Hrochoviců se přistěhovala před dvěma lety s manželem a čtyřletým synem Pavlem z Bratislavy. Hlavním motivem příchodu pro ni bylo prostředí, které vnímá jako ideální pro výchovu svého syna. Do obce jezdila už sedm let předtím na návštěvu, nikdy si však neuměla představit žít na vesnici. Až narození syna ji přimělo uvažovat nad touto myšlenkou. Je jí 32 let, vystudovala ekonomii a pět let pracovala jako osobní asistentka. V současnosti nepracuje a tvrdí, že práce v domácnosti ji na vesnici zabírá všechnen volný čas.

Maroš- Je dvaatřidsetiletý programátor, jeden z prvních obyvatel Zárubu. Na gazdovství přijel před deseti lety spolu s manželkou a dcerou Sárrou. Vyrastal ve vesnici a od útlého věku ho fascinovali lidová řemesla. Aktivně se věnuje řezbářství a sklárství. Je výrobcem kamen umístěných v budově školy. Patří k členům koordinační skupiny a podílí se na řízení fungování Zárubu. Je autorem projektů na základě kterých komunita získala kontakty s podobnými ekologickými skupinami v zahraničí. V průběhu pobytu byl mým gate-keeperem- na základě jeho doporučení se mi otevřela cesta k dalším informátorům ze starší generace.

Petra- má klíčová informátorka. Dvaatřidsetiletá žena, která na Zárub přijela s cílem uniknout ze skličující porozvodové situace. Studium cestovního ruchu zanechala několik měsíců před jeho plánovaným ukončením kvůli pocitu, že jejím posláním je psát knihy poezie. Prostředí odlehleho gazdovství jí má poskytnout inspiraci pro tento cíl. Na Zárubě plánuje zůstat ještě

několik let, pozici správce však odmítá. Později si chce postavit v Hrochovcích dům a natrvalo se tam usedit.

Alena- jedenačtyřicetiletá žena, která na Zárub přijela před sedmi lety za svým tehdejším přítelem. Prostředí ji uchvátilo natolik, že v Hrochovcích zůstala žít i po jeho odchodu. Vystudovala biologii v Bratislavě a čtyři roky pak pracovala v botanické zahradě. V současnosti nepracuje, věnuje se plně pracím v domácnosti. Je hlavní organizátorkou ženských střetnutí. Ve svém domě pořádá kurzy léčitelství a věštění z tarotových karet.

Milan- muž ve věku pětadvacet let. Po maturitě přijel na Zárub, kde strávil tři roky. Byl jedním z těch, kteří nejvíc usilovali o založení samostatné komunitas a vymanění gazdovství z vlivu starší generace, proto byl i s dalšími dvěma obyvateli vykázán ze statku. V současnosti cestuje stopem po Balkánu a na Zárubě se stavuje jenom na krátké návštěvy.

2. Povinnosti Zárubčana

- Zárub je majetkom a centrom Spoločenstva harmonického života. Očakávame, že Zárubčan bude poznať ciele našej organizácie, stotožní sa s nimi a v rámci svojich možností prispeje k ich napĺňaniu.
- Aby toto miesto dobre fungovalo, dohodli sme určité základné podmienky a pravidlá. Očakávame, že Zárubčan ich bude dokonale poznať a riadiť sa nimi.
- Zárub je miesto, ktoré ponúka veľa možností naučiť sa niečo o tradičnom, alternatívnom a komunitnom živote. Očakávame, že obyvateľ Zárubu sa bude snažiť využívať a rozvíjať ich.
- SHŽ²²¹ prenechalo spravovanie Zárubu za dohodnutých podmienok jeho obyvateľom. Očakávame, že každý z nich si zoberie na seba diel zodpovednosti za to aby fungoval k našej spokojnosti.
- Takisto očakávame, že Zárubčan bude komunikovať s ľuďmi z SHŽ, najmä s človekom, ktorý je poverený zastupovaním SHŽ pred Zárubom.
- Očakávame, že Zárubčania si zariadia život tak, aby na Zárube, alebo prácou pre Zárub trávili väčšinu času. Nemusia tam byť stále, ale ak odtiaľ odchádzajú, mali by zabezpečiť, aby niekto iný prebral ich úlohy na Zárube. Prijmeme, ak z nedostatku iných možností budú musieť zarábať na živobytie mimo Zárubu.
- Očakávame, že ľudia, ktorí žijú z peňazí štátu, rodičov, alebo iných darcov, sa budú snažiť čo najskôr nájsť si nejaký spôsob, ako žiť zo svojej vlastnej práce. Očakávame, že spolu so zástupcom SHŽ budú aktívne hľadať možnosti ako tak urobiť a že prijmú ponuky zodpovedajúce ich schopnostiam.
- Očakávame, že Zárubčania si rovným dielom medzi sebou podelia práva a povinnosti. Že sa budú vedieť medzi sebou dohodnúť tak, aby to prijali všetci obyvatelia Zárubu.
- Každý obyvateľ Zárubu by mal otvorene hovoriť o svojich potrebách, radoostiach a ťažkostiach. Takisto by mal počúvať ostatných a ak je to možné výjsť im v ústrety.
- Na Zárube je toho veľa, o čo sa treba starať spoločne. Očakávame, že nikto nebude zneužívať iných a každý sa rovným dielom zapojí do spoločných prác.
- Očakávame, že obyvateľ Zárubu bude vedieť jasne odlíšiť, čo robí na spoločnom, a čo pre seba. Po splnení povinností má nárok na svoj voľný čas a ostatní to musia rešpektovať.
- Na Zárube sa dá najviac naučiť výmenou skúseností medzi ľuďmi, čo tam bývajú. Očakávame, že ľudia budú tomuto otvorení a že skúsenejší poradia tým menej skúseným.
- Zárub je otvorený dom. Aj keď Zárubčania nie sú povinní prijať každého host'a a za každých podmienok, očakávame, že ich nebudú bezdôvodne odmietať a ani nebudú robiť nič, čo by ich odrádzalo od návštevy.

- Očakávame, že Zárubčania budú prijímať ľudí tak, ako by oni chceli byť prijímaní, keď boli na Zárube hosťami.
- Od hostí by mali žiadať iba toľko, aby sa im vrátili náklady na stravu, bývanie a čas, ktorý im venovali.
- Prijatím host'a na Zárub preberajú Zárubčania za neho zodpovednosť. Očakávame, že mu jasne dajú vedieť, aké su na Zárube pravidlá, aké má práva a povinnosti, ale aj všetky potrebné praktické informácie.
- Očakávame, že Zárubčania budú udržiavať dobré alebo aspoň korektné vzťahy s ostatnými Hrochovčanmi, najmä s najbližšími susedmi.
- Očakávame, že sa budú zapájať do diania v spoločenstve novousadlíkov, že sa nebudú na Zárube izolovať.
- Očakávame, že Zárubčania na seba budú brať iba také záväzky, ktoré sú schopní v blízkej dobe splatiť. Pokiaľ to z nejakej vážnej príčiny nebude možné, sú povinní upovedomiť svojich nasledovníkov o tých záväzkoch. Takisto musia prijať neodplatené záväzky, ktoré si na seba zobrali ich predchodcovia.
- Očakávame, že Zárubčania budú udržiavať dom v a jeho okolie v poriadku, tak aby bol na radosť domácich aj cezpoľných. Okrem upratovania a ukladania vecí na svoje miesto očakávame, že budú vykonávať drobné opravy na dome, udržiavať náradie, knižnicu, sady, lúky, záhrady a pod.
- Závažnejšie zmeny (prestavby domu, spílenie, či vysadenie stromov, zmena rozlohy záhrad a pod) si musia dohodnúť so zástupcom SHŽ vopred.

2. Povinnosti Zárubčana

- Zárub je majetkom a centrom Spoločenstva harmonického života. Očakávame, že Zárubčan bude poznať ciele našej organizácie, stotožní sa s nimi a v rámci svojich možností prispeje k ich napĺňaniu.
- Aby toto miesto dobre fungovalo, dohodli sme určité základné podmienky a pravidlá. Očakávame, že Zárubčan ich bude dokonale poznať a riadiť sa nimi.
- Zárub je miesto, ktoré ponúka veľa možností naučiť sa niečo o tradičnom, alternatívnom a komunitnom živote. Očakávame, že obyvateľ Zárubu sa bude snažiť využívať a rozvíjať ich.
- SHŽ²²² prenechalo spravovanie Zárubu za dohodnutých podmienok jeho obyvateľom. Očakávame, že každý z nich si zoberie na seba diel zodpovednosti za to aby fungoval k našej spokojnosti.
- Takisto očakávame, že Zárubčan bude komunikovať s ľuďmi z SHŽ, najmä s človekom, ktorý je poverený zastupovaním SHŽ pred Zárubom.
- Očakávame, že Zárubčania si zariadia život tak, aby na Zárube, alebo prácou pre Zárub trávili väčšinu času. Nemusia tam byť stále, ale ak odtiaľ odchádzajú, mali by zabezpečiť, aby niekto iný prebral ich úlohy na Zárube. Prijmeme, ak z nedostatku iných možností budú musieť zarábať na živobytie mimo Zárubu.
- Očakávame, že ľudia, ktorí žijú z peňazí štátu, rodičov, alebo iných darcov, sa budú snažiť čo najskôr nájsť si nejaký spôsob, ako žiť zo svojej vlastnej práce. Očakávame, že spolu so zástupcom SHŽ budú aktívne hľadať možnosti ako tak urobiť a že prijmú ponuky zodpovedajúce ich schopnostiam.
- Očakávame, že Zárubčania si rovným dielom medzi sebou podelia práva a povinnosti. Že sa budú vedieť medzi sebou dohodnúť tak, aby to prijali všetci obyvatelia Zárubu.
- Každý obyvateľ Zárubu by mal otvorene hovoriť o svojich potrebách, radoostiach a ťažkostiach. Takisto by mal počúvať ostatných a ak je to možné výjsť im v ústrety.
- Na Zárube je toho veľa, o čo sa treba starať spoločne. Očakávame, že nikto nebude zneužívať iných a každý sa rovným dielom zapojí do spoločných prác.
- Očakávame, že obyvateľ Zárubu bude vedieť jasne odlíšiť, čo robí na spoločnom, a čo pre seba. Po splnení povinností má nárok na svoj voľný čas a ostatní to musia rešpektovať.
- Na Zárube sa dá najviac naučiť výmenou skúseností medzi ľuďmi, čo tam bývajú. Očakávame, že ľudia budú tomuto otvoreniu a že skúsenejší poradia tým menej skúseným.
- Zárub je otvorený dom. Aj keď Zárubčania nie sú povinní prijať každého hosťa a za každých podmienok, očakávame, že ich nebudú bezdôvodne odmietať a ani nebudú robiť nič, čo by ich odrádzalo od návštevy.
- Očakávame, že Zárubčania budú prijímať ľudí tak, ako by oni chceli byť prijímaní, keď boli na Zárube hosťami.

- Od hostí by mali žiadať iba toľko, aby sa im vrátili náklady na stravu, bývanie a čas, ktorý im venovali.
- Prijatím host'a na Zárub preberajú Zárubčania za neho zodpovednosť. Očakávame, že mu jasne dajú vedieť, aké su na Zárube pravidlá, aké má práva a povinnosti, ale aj všetky potrebné praktické informácie.
- Očakávame, že Zárubčania budú udržiavať dobré alebo aspoň korektné vzťahy s ostatnými Hrochovčanmi, najmä s najbližšími susedmi.
- Očakávame, že sa budú zapájať do diania v spoločenstve novousadlíkov, že sa nebudú na Zárube izolovať.
- Očakávame, že Zárubčania na seba budú brať iba také záväzky, ktoré sú schopní v blízkej dobe splatiť. Pokiaľ to z nejakej vážnej príčiny nebude možné, sú povinní upovedomiť svojich nasledovníkov o tých záväzkoch. Takisto musia prijať neodplatené záväzky, ktoré si na seba zobrali ich predchodcovia.
- Očakávame, že Zárubčania budú udržiavať dom v a jeho okolie v poriadku, tak aby bol na radosť domácich aj cezpoľných. Okrem upratovania a ukladania vecí na svoje miesto očakávame, že budú vykonávať drobné opravy na dome, udržiavať náradie, knižnicu, sady, lúky, záhrady a pod.
- Závažnejšie zmeny (prestavby domu, spílenie, či vysadenie stromov, zmena rozlohy záhrad a pod) si musia dohodnúť so zástupcom SHŽ vopred.

